

2635

2635
XXIII-2

D N.

PETRI DE

BELLA PERTICA IVRIS-

CONSULTI PRIMARII DE FEVDIS

Tractatus nouus, & ante hunc diem non
visus, cuius succinctam breuitatem

& multijugam vtilitatem se-
quens declarabit

Præfatio.

Cum titulis & eorum materiis præmissis.

COLONIAE

Apud Ioannem Birckmannum

& Wernerum Richwinum.

M. D. LXV.

Cum Gratia & Priuilegio Caf. Maieft. ad decennium.

TYPOGRA=

PHVS LECTORI, S.

V Min communi more positum sit, amice ac beneuole Lector, vt qui scriptũ aliquod, seu proprium seu alienum in publicum emissurus est, præfatis vel paucissimis verbis eius causam, rationem & utilitatem emptoribus exponat, nos quoque partium nostrarum esse duximus, vt de præsentẽ hoc opusculo palàm honorificam, ac dignam faceremus mentionem. Nos itaq; cùm communis Reipublicę literarię commodi non sanè minorem, quàm nostri rationem habendam esse confy-
* 2 derare-

PRÆFATIO.

deraremus, hunc præsenté Tra-
 ctatum vetusti cuiusdã, sed suæ
 ætatis exercitatissimi Iuriscon-
 sulti Dn. Petri de Bella Pertica,
 Iuris vtriusque (vt in manuscri-
 pto exemplari legitur) Monar-
 chæ mero erga quoscunque Iu-
 risprudentiæ studiosos amore
 candoreq; sumptibus, atq; im-
 pensis nostris qualibuscunque
 primùm omnium typis in lu-
 cem edidimus, & id quidem tan-
 tõ libentiùs, quantò maiorem
 elegantissimi huius Tractatus
 utilitatem, ac materiarum va-
 rietatem nobis perspectam, &
 exploratam haberemus. Nam
 plures existere qui præsentem
 hanc materiam scriptis suis ex-
 planarunt, idq; haud dubiè non
 minus copiosè q̃ utiliter, haud
 infi-

inficias imus, sed cū veteres scri-
ptores, qui aliquādiu summa cū
iniuria in tenebris latuerūt, ma-
gis nucleum quā testam, & ma-
gis rem, quā verba profecuti
fuerint, hunc quidem ipsum au-
thorem eo maximè nomine, cā-
dide Lector, tibi commēdamus
& prædicamus, quòd earum re-
rum quas de Feudis explicandas
suscepit, tam genuinam, quā
breuem, tam propriā, & ex fon-
tibus petitam, quā claram &
luculentam expositionem, ac
commentationem confecerit,
qualem hætenus similem vix
quisquam ostendere possit. Sed
ne verba magis, quā rē ipsam
dare tibi videamur, age experi-
mētum in voluēdo ac reuoluē-
do hoc authore facias licebit, &

PRAEFATIO.

haud dubiè eueniet id, quod
persuafum tibi voluimus. Por-
rò non arbitramur, nec fpera-
mus hanc noſtram typographi-
cam operam cuidam vel fraudi
futuram, vel diſplicituram eſſe:
quam à nobis magis communis
vtilitatis, quàm proprij cõmodi
cauſa in præſens nauatam eſſe
quiſq; certò ſibi perſuadere de-
bet. Dabimus autem Deo adiu-
uante poſthac plura, & maiorè
in modum ſtudebimus, ne ina-
nes aut infructuoſas operas col-
locaffe dici poſſimus. Vale, &
fruere fœliciter. Colo-
niæ Idibus Sept.

1563.

TITV-

TITVLI HVIVS

TRACTATVS DE

FEVDIS.

	Titul. I.	
Definitio Feudi.		2
	Titul. II.	
De Sacramento fidelitatis.		9
	Titul. III.	
Qui potest dare Feudum.		27
	Titul. IIII.	
Quibus personis potest dari Feudum.		35
	Titul. V.	
Qua res possunt dari in Feudum.		43
	Titul. VI.	
Quibus modis constituatur Feudum.		53
	Titul. VII.	
Qualiter acquiratur Feudum.		69
	Titul. VIII.	
Qualiter retineatur Feudum, & alienetur.		71
	Titul. IX.	
Quibus casibus & modis Feudum amittatur.		91
	Titul. X.	
Qualiter Feudum negligentia deperdatur.		105
Qualiter Feudum perditur per Clericationem.		120
Qualiter perdatur Feudum Inuastione.		323
Qualiter perditur Feudum Refutatione.		124
Qualiter Feudum perditur Cessione.		125
Qualiter Feudum perditur Alienatione.	ibidem	
Qualiter perditur Feudum Praescriptione.		126
Qualiter Feudū perditur petitione seu vendicatione.		128
Qualiter perditur Feudum Captiuitate.		129
	Titul.	

I N D E X.

	Titul. XI.	
<i>Qualiter Feudo finito fructus pertineant domino.</i>		133
	Titul. XII.	
<i>Qui succedunt in Feudo.</i>		136
	Titul. XIII.	
<i>Qualiter qui succedunt in Feudo, necesse habent petere investituram.</i>		138
	Titul. XIII I.	
<i>Quo iure petitur Feudum.</i>		153
	Titul. XV.	
<i>Quis sit index in causa Feudi.</i>		161
	Titul. XVI.	
<i>Qualiter Vasallus à fidelitate & obedientia domini liberetur.</i>		179

TRACTATUS

DE FEVDIS DOMINI PETRI DE BELLA PERTICA

vtriusque Iuris Monarchæ feliciter incipit.

Tractaturo ergo de feudis, Primò videndum est quid sit feudum.

Secundò vnde dicatur.

Tertiò de forma iuramenti fidelitatis.

Quartò quis potest dare feudum.

Quintò quibus personis dari possunt.

Sextò quæ res dari possunt.

Septimò quibus modis constituitur feudum.

Octauò qualiter acquiritur.

Nonò quibus modis alienatur feudum.

Decimò quibus casibus amittitur.

Vndecimò de fructibus feudi post amissionem.

Duodecimò qui succedunt in feudum.

Tertiodecimò de inuestitura qualiter fiat, & per quos testes probetur.

A

Quar-

- TRACTATUS DE
- 2
 Quartodecimò quis sit Iudex feudi.
 Quintodecimò quo iure feudum pe-
 tatur.
 Sextodecimò quibus modis vel casi-
 bus Vasallus à fidelitate domini li-
 beretur.

DEFINITIO FEVDI.

TITVLVS I.

1. Feudi definitio.
2. Inhonestà seruitia pro feudo minimè præ-
standa.
3. Turpes stipulationes nullius momenti.
4. Nemo superiori in turpib. obedire tenetur.
 In atrocioribus non ideo excusantur, quia domi-
 ni mandatum faciunt, secùs in non atrocio-
 ribus. num. 5. 6. 7.

FEV DVM est concessio
 rei pro homagio facta, ex-
 tra de Simon. c. ex diligen-
 te: & in hoc differt ab Emphyteusi,
 in qua non debetur homagium secun-
 dum casum. ext. de Iur. Emphyteut.
 c. potuit & C. de Sacrosanct. Eccles.
 Auth.

*Auth. Qui res iam dictas. & C. de iure
Emphyteut. L. 2.*

*Vel feudum est beneficium, id est, be-
neuola actio, tribuens gaudium ca-
pienti, capiensq; tribuendo. vt in vsib.
feud. Rub. In quib. casib. feud. amitt.
in c. Obertus de orto.*

*Vel feudum est cōcessio rei facta ali-
cui cum translatione vtilis dominij,
ad habendum & fruendum cum ex-
hibitione alicuius honesti seruitij.*

*Benè dicitur honesti seruitij: quia 2
secus est si inhonesti, puta quia con-
cedit feudum vt hominem iniuste oc-
cidat, vel offendat, vel sacrilegium
faciat, vel vt in meretricio, vel turpi
seruitio domino seruiat: tunc feudi
concessio non tenet. argu. ff. Si remu-
nerandi. §. Si adolescens: & l. Si man-
dauero tibi. §. Quod edere. Genera- 3
liter enim nouimus turpes stipulatio-*

nes vel concessiones nullius esse momenti. vt. ff. de fideiuss. l. Generaliter.

- 4 Unde per hoc non tenetur vasallus domino in factis turpibus, vel inhonestis obedire. arg. ff. de oper. liber. l. Hæ demum operæ, & l. Eius artificij, cùm palam est eum irrationabiliter hoc facere vel mandare. in vsibus feudor. Rub. Hic finitur lex. & c. c. domino guerrã. Nam nec seruus domino, nec filius patri, nec ciuis magistratui, seu Reçtori tenetur in turpibus obedire. ff. de act. & obligat. l. Seruus. ff. de arbit. l. Si cū dies. s. In
- 5 compromisso. Etsi in atrocioribus delictis obediunt non ideò excusantur, quia domini mandato faciunt: Nam & hi, & ipse dominus tenetur ad pœnam delicti. ff. de Iniur. l. Non solum. s. precibus. Nec enim oportet malitiam vasalli, mandato domini augeri

augeri. argumento. ff. de ser. corrupt.

L. 1. §. Persuadere. In alijs autem quæ 6
 non sunt atrociora, puta vt damnum
 alicui det in rebus suis, si obtempera-
 uerit domino excusatur secundum le-
 ges seculi, & non ipse vasallus, sed
 dominus præcipiens ad emendatio-
 nem dñi dati tenetur. ff. ad l. Aquili-
 am. l. liber homo. Ad ea enim quæ 7
 atrocitatem facinoris vel sceleris nõ
 habent, ignoscitur obtemperanti. vt
 ff. de reg. Iur. l. Ad ea quæ: sed secun-
 dum canones non excusatur. argu-
 mento extr. de iniurijs. c. Si culpa. &
 maximè quo ad Deum, qui peccato-
 rem etiam de ociosis verbis & factis
 minimis reprobauit.

DE SACRAMENTO FI- DELITATIS. Titul. II.

1. Feudi Etymologia.
2. Forma Iuramenti remissiuè.

3. Forma Iuramenti fidelitatis communis. num. 3. 4. 5. 6. 7.
4. Vasallus dominum contra patrem iuuare non tenetur. num. 8. & 9.
5. Sex Vasallus debet habere in memoria. num. 10. 11. 13. 14. 15. 16. 17.
6. Vasalli & domini reciproca est obligatio. num. 18. & 19.
7. Iuramentum fidelitatis præstatur inuestitura de feudo concessio facta. num. 21.
8. Vasallum recusantem iuramentum dominus inuestire non tenetur. num. 22. 23.
9. Iuramentum fidelitatis omnes Vasalli præstare coguntur num. 24.
10. Feudum honoris quid? nu. 25
11. Mortuo domino Vasallus iteratò cogitur iurare successoribus. nu. 26.
12. Omnibus successoribus iurandum est si plures sint. num. 27.
13. Plures heredes Vasalli iurabunt, si omnes succedunt. num. 28. 29. 30.

Dicitur feudum fidei datio, siue à fidelitate, siue à fide. Rub. de Inuestit. §. Inuestitura, quam feudatarij seu vasalli dominis

minis suis præstare & iurare debent.
 vt in lib. feud. Rub. Qualiter vasallus
 iurare deb. domino suo. c. qualiter. &
 ext. de Iureiur. c. Veritatis. & c. Eam
 te. Et ideo de forma Iuramenti hîc
 tractamus, hoc est de forma Iuramen
 ti fidelitatis. Cuius iuramenti forma 2
 est in prædicto. c. qualiter, & ext. de
 Iureiur. c. Ego Nicolaus. vbi est for
 ma, qua præcipuè iurat Clericus, vel
 Prælatus Ecclesiæ ratione: Vbi sunt
 aliquot capitula quæ iurare non de
 bet vasallus domino seculari. Vt ta
 men plenius cognoscatis, forma com
 munitatis iuramenti, quod præstatur do
 mino feudi talis est videlicet: Iuro 3
 ego P. quod ab hac hora in antea ero
 fidelis vt vasallus domino Iohanni
 in omni opere. Item iuro: quòd non 4
 ero in consilio neque in factò, vt ipse
 dominus vitam vel honorem perdat,

- aut membra: vel capiatur mala captione: vel munitiones suas perdat, Vel bona. Quòd si prædicta, vel aliquid prædictorum sciuerò, si potero, contradicam vt non fiat, alioquin denunciabo domino, quàm citiùs potero per me, vel per alium, vt sit domino meo notum. Hoc capitulum probatur arg. ff. ad Silleia. l. i. §. occisorum, & §. potuisse. & ff. Locati. l. Item
- 5 quæritur. §. Exercitu. §. Item. quod eidem domino erit facilè facere, non faciam difficilè, quod & idem fuerit possibile, vt sit impossibile non tra-
- 6 ctabo. Item consilium quod mihi per se, aut per literas, vel per nuncium manifestabit, seu manifestauerit, ad eius damnum nulli pandam, sed postulat-
tus consilium tribuam bona fide.
- 7 Item iuuabo & defendam ipsum dominum, & omnia iura sua toto posse meo,

meo, secundum Deum & iustitiam
 contra omnes homines huius mundi.
 Excepta persona Imperatoris, vt in
 constitut. Freder. de feud. s. 1. Et do-
 mini Papæ, vt in c. Venientes. ext. de
 Iureiur. vel Regis, vel alicuius domi-
 nicui subest. Rub. Hic finitur lex. de-
 inde, & c. c. 1. s. Contra omnes. & arg.
 ff. ad Municipal. l. Imperator. Sed 8
 nunquid iuuabit contra patres, vel
 filios, vel fratres suos? Videtur quod
 sic per prædictum. s. contra omnes, &
 argumentum ff. de condiçt. Indeb. l.
 frater à fratre, & ff. si seruit. Vind.
 l. Alicui. Argumentum contra. C. de
 excusat. tut. l. Humanitatis. Vbi tu-
 tor non tenetur iuuare pupillum suū
 contra prædictas personas. Item be-
 ne dicitur suprà, secundum Deum &
 iustitiam, quid enim? si scio dominum
 irrationabiliter præliari, tunc non

- tenebor ipsum iuuare ad offendendum alios. Rub. Hic finitur lex, &c.
- 9 c. domino. Nam & seruus excusatur qui dominam suam in adulterio deprehensam, & à marito interfectam non iuuat. ff. ad Silleian. l. Si quis in
- 10 ingraui. s. Sed in hoc. Vnde sex addimus quæ debet vasallus in memoria habere, & ea vitare, bonaq; fide seruare: incolume, tutum, honestum,
- 8
- 11 possibile, vtile, facileq;. Incolume, ne sit in damno domino suo de corpore seu membris. Tutum, ne sit in damnum de consilio suo, vel de munitio-
- 12 nibus per quas dominus potest esse tutus. Honestum, scilicet ne sit ei in damnum de iustitia sua, vel de alijs causis, quæ ad domini pertinent honestatem.
- 13
- 14 possibile, scilicet ne id quod possibile erat, domino reddat impossibile. Vtile, scilicet ne in dam-
- 15
- num

num sit domino suo de suis rebus.
 Facile, scilicet ne id bonum, quod do- 16
 minus suus leuiter facere poterat, fa-
 ciat ei difficile, sine graue. Sed quia 17
 non sufficit abstinere à malo, nisi fiat
 quod est bonum, vt in ijsdem capitu-
 lis scriptis: consilium & auxilium fi-
 deliter domino suo præstet, si benefi-
 cio feudi voluerit esse dignus, & fi-
 delitatem debitã voluerit abseruare.
 Dominus quoque in his omnibus va- 18
 sallo suo debet reddere gratã vicem:
 aliàs malæ fidei dominus censeretur.
 Hæc omnia sunt per ordinem in de-
 cret. 22. q. 5. c. cùm de forma. Vnde 19
 potest feudum dupliciter accipi, scili-
 cet à fidelitate, quam vasallus domi-
 no suo, & à fide quam vice versa do-
 minus debet vasallo: quam si non
 præstiterit, iuramentum fidelitatis
 eidem domino nõ seruetur. 27. q. 2. c.

- Agathosa. & C. de pactis. l. Cùm pro-
- 21 ponas. Aequū enim est vt ab eo à quo
fidē vel bonū exigis, fidē & bonū sibi
mutuò præstes. arg. ff. de petit. hæred.
l. Sed etsi lege. §. Consuluit. ext. de te-
stam. c. cum in officijs 7. q. 2. c. illud,
16. q. 2. c. vtilis. argum. Si à par. fuer.
manu. l. I. Sciendum tamen est, quòd
facta concessione feudi, & inuesti-
tura secuta, tunc demum hoc iusiu-
rādum præstabit vasallus. Rub. Qua-
liter iurare debet vasall. domino. §.
Inuestitura. Primò enim dominus
debet ex parte sua complere, que
facere tenetur, & post debet exige-
re, & recipere quod sibi faciendum
est à vasallo. argumento. ff. de action.
empt. l. Iulianus. §. offerri, & ff. de
22 edil. ed. l. Sciendum. Si tamen iura-
mentum vasallus facere recusaret,
tunc non debet ipsum dominus inue-
stire,

stare, nisi pacto esset remissum huius
 modi iuramentum. c. per quos fiat in-
 uestitura. Per totum & c. Nulla.
 Vnde vasallus qui inuestituram pe-
 tit, debet instanter fidelitatem do-
 mino polliceri vt Rub. Quibus caus.
 feud. amitt. c. Obertus. §. prima autē.
 Quid autē, Si inuestitura taliter fiat, 23
 plenius videbitis in sua Rubrica,
 de inuestitura. Hoc autem iuramen- 24
 tum præstant omnes vasalli dominis
 suis, siue habeant feudum honoris, si-
 ue feudum scutiferi vel conditionale.
 In vno tamen differunt, quia domi-
 nus facta inuestitura, & recepto sa-
 cramento fidelitatis vasallum hono-
 ris vel militie ad osculum recipere
 consuevit: sed habentes feudum con-
 ditionale vel scutiferi recipere non
 tenetur. Dicitur feudū honoris quo- 25
 tiens cum re feudali, vt puta castro,
 vel

vel villa concessa in feudum, habet
 vasallus Iurisdictionem. quo casu te-
 netur vasallus domino gaudij facien-
 26 di ratione. Sed quæritur, mortuo do-
 mino an vasallus iteratò iurare de-
 beat successori? Et dicitur, quòd uti-
 que. ut ext. de Iureiur. c. veritati. Sed
 quando vasallus iuravit domino re-
 cipienti pro se & successoribus suis,
 27 iurare non cogitur successori. Quid si
 plures fuerint successores, an sit iu-
 randum omnibus? Videtur quòd non.
 Nam pro vno feudo non debet quis
 compelli habere plures dominos. Ru-
 bric. de feudis c. Imperialem. s. præ-
 terea: Ratio est: ne qui cum vno do-
 mino contraxit, distringatur in plu-
 res id iurare. arg. inf. de exercit. l. Ne
 in plures. ff. Iudic. sol. l. Iam tamen. s.
 penult. Sed argumentum cōtra, quod
 omnibus sit iurandum. ff. de vsuf. l. Si
 cuius

cuius. s. Sed si plures, & argumentum ff. qui satisd. cog. l. Sed si plures. Hoc verius puto, quādo omnes succedunt, quòd omnibus sit iurandum: quia & onus præstandi fidem & defensionem faciendi vasallo omnibus incumbit, & sic intererit vasallo potiùs iurare pluribus quàm vni: quia & à pluribus iuuabitur & defendetur, quod vtilius erit ei. argumētum ff. de oper. noui nunc. l. Num rei publicæ. Quid 28. ergo è conuerso: an plures hæredes vasalli iurabunt? Respondetur. Quòd si omnes succedunt, & æqualiter, vt in Rubr. de his qui feud. dare poss. c. i. s. Sed cùm hoc. omnes iurabūt, vt Rub. si de feud. cont. sit inter dom. & agn. vasal. c. omnes filij. Cùm autem vnus succedit, ille solus iurabit, etiā si aliàs plures essent hæredes vasallo in alijs bonis suis. Quid enim? si de feudo.

Maro

- 29 *Marchia, Ducatus, vel regalis hono-
ris quis fuerit inuestitus, eo expresso
vt ad heredes suos transeat dictum
feudum: quia aliàs non transit ad hæ-
redem, in prædicto casu tale feudum
non debet diuidi, sed ad vnum tan-
tùm successorum transferri. vt Rub.
de feud. March. & Ducatus. c. 1. &
Rub. de feud. c. Imperialem. s. præte-
rea ducatus. & extra de vot. & vot. c.*
- 30 *vniversis. Vel quid in alio feudo, quod
bene potest diuidi, vt in d. s. Præte-
rea. & plures sunt successores, omnes
tamen feudū repudiāt præter vnum.
Certè ille vnus succedet in toto feu-
do, & ei partes non petentium ac-
crescent cum onere suo, & idem solus
iurat, & seruit solus. argumento C. de
caduc. toll. s. His itaque. C. de impub.
& alijs subst. l. Testamēto. ff. de legat.
2. l. Si Titio & Mænio. s. Iulianus. ar-*

gumentum contra. ff. de legat. 3. l. i. §. fui. Vnde sine onere venit ad alium, sed non obstat. Item si ex diuisione ad 31
vnum peruenit, ille solus fidelitatem facit. Rub. si de feud. defuncti cont. sit inter dom. & ag. c. omnes filij.

QVI POTEST DARE

FEVDVM. Titulus III.

1. Omnis homo qui non prohibetur, potest dare feudum.
2. Papa & Imperator feudum dare possunt.
3. Fiscalia sunt principis, & Ecclesiastica domini Papæ.
4. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abates feudum dare possunt.
5. Prælati possunt dare in feudum illas res quæ suo tempore necessitate reciderunt.
6. Quatuor casibus Ecclesia de nouo concedere potest.
7. Agnatis Prælati in feudum dare prohibentur.
8. Consensus capituli requiritur in infeudatione rerum olim feudalium.

9. Res minus Ecclesie utilis poterit concedi pro seruitio Ecclesie utiliori.
10. Reges, Marchiones, Duces, &c. in feudum dare possunt.
11. Marchiones, Valuasores, Capitanei qui dicuntur.
12. Diuites Barones in feudum dare possunt.
13. Mulieres diuites & nobiles in feudum dare possunt.
14. Iuuenibus, mulieribus infeudatio prohibita.
15. Emphyteutae in feudum dare possunt.
16. Vasallus rem subinfeudare potest.
17. Per substitutum quis seruire potest.
18. Inter artifices longa est differentia ingenij & nature.
19. Si seruitium consistat in dando, per alium explicari potest: secus si in faciendo.
20. Opera certae per alium solui possunt: secus uero incertae.
21. Vasallo alium infeudare licet, ac per seipsum seruire.
22. 23. Subinfeudatio eadem forma & conditione fieri debet, qua uasallus habet.
24. Vasallo alium infeudanti pretium recipere non licet.
25. Subuasallus offerens seruitium domino, ab eo expelli non potest.

26. Concessio feudi uasalli uiuentis, à domino pure facta non tenet: secùs si sub conditione.

27. Successor personæ Ecclesiasticæ, de concessione à prædecessore facta non tenetur: nisi prædecessori feudum apertum sit.

Potest dare feudum omnis

homo, qui non prohibetur:

vnde est quod prohibitoriū

est hoc edictum, vt illud de procurat.

vt ff. de procurat. l. Mutus. §. I. Com-

muniter autem consueuerunt dare do-

minus Papa, & Imperator, & eis

nulla lex prohibet: quia legibus sunt

soluti. vt ff. de leg. & Senat. l. Prin-

ceps. Vnde fiscalia sunt Principis, &

Ecclesiastica sunt domini Papæ tan-

quam proprium ipsorum patrimo-

nium: & ea ad libitum alienant. C. de

quad. præscript. l. Benè à Zenone: &

ff. Ne quid in loco publ. fi. l. I. §. hoc in-

terdictū. Item dant Patriarchæ, Ar-

chiepiscopi, Episcopi, Abbates, & præ-

B 2 posi-

I

2

3

4

positi, si tamē antiquo tempore dare
 praepositus consuevit. Et isti Prælati
 Ecclesiarum possunt dare res, quæ
 non de nouo Ecclesiæ obuenerūt post
 suam promotionem: cum consensu ta-
 men sui capituli. ext. de reb. Eccles.
 non al. c. vt super ibi nec alijs infeu-
 dauit. ext. de his quæ fiunt à præl. sine
 cons. cap. in c. nouit. & c. quanto. Non
 tamen dabūt in feudum res quæ sunt
 de mensa, hoc est, res quas inuenit in
 possessione libera: licet tempore pro-
 motionis suæ de ijs dubitetur. vt d. c.
 vt super. & in vsib. feud. Episcop. vel
 Abbatem. & c. Item in Rub. Qui feu-
 dum dare possunt, & Rub. de clerico
 5 qui inuestit. facit c. de clerico. Item pos-
 sunt dare in feudū illas res feudales,
 quæ suo tempore necessitate recide-
 runt. Et hoc in tribus casibus: scilicet
 cū morte vasalli reciderent: vel
 aliena-

alienatione illicitè facta à vasallo:
 vel quando feudum alienatum est in
 eam personam, à qua Ecclesia per se
 id facilè recuperare non potest. Quia
 his tribus casibus poterit Ecclesia
 alij concedere dictum feudum anti-
 quum ad Ecclesiam reuersum. ext. de
 feud. c. Ex parte tua. Item in quatuor 6
 casibus cōcedet de nouo: scilicet, quan-
 do schismatis fuit Episcopo collatum
 seruitium, tunc schismatis tempestate
 sedata, poterit modicum terræ in feu-
 dum concedere. vt extra de donat. c.
 per tuas. Nam & Papa concedit pri-
 uilegium ob gratiam præstiti obse-
 quij. 25. q. 1. c. vlt. circa finem. Non ta-
 men quibuscunq; personis dare pos-
 sunt Prælati feudum. Neq; enim da- 7
 bunt agnatis. c. de Sacros. Eccles. Auth.
 Quibuscunque. Sed quero, an prædi- 8
 ctis casibus quibus licet prælatis res

olim feudales de nouo infeudare, exigitur cōsensus capituli. Videtur quòd non. Nā prædicta decretalis ex parte loquitur prælato: & dicit, si videaris expedire concedas, nec facit de consensu capituli mentionem: igitur hoc Episcopo tantùm licet. argumento 24. dist. c. qualis, & ff. de condit. & dem. l. Cùm ita. Circa hoc dicatis: quòd cùm talis datio contineat alienationem quodammodo: quia transit vtile dominium in vasallum sicut in Emphyteutam, vt ff. si ag. vectig. vel Emphyt. pet. quòd melius & tutius sit consensũ capituli requiri, ext. de his, que fi. à. præl. sine cons. cap. c. cum Apostolica. Non vetamus autem, quòd in eo casu nisi sine consensu capituli prælatus licitè alienare potest: quia & tunc eodem iure in feudum concedere potest. vt 12. q. 2. c. terrulas. vbi non nisi modis

modicū terræ licet prælato alienare præter capituli volūtatē. Itē si habeat possessiones minūſ vtiles, poterit ſimiliter infeudare alicui, cuius ſeruitium Eccleſiæ multū erat vtile, ſic vt poſſet pro alijs poſſeſſiōibus vtiorib. cōmutare ſine capituli voluntate, vt notatur. d. c. vt ſuper. §. fui, in gloſſa, quæ incipit 22. q. 2. c. terrulas. Succedit enī loco rei opera personalis. ff. pro ſoc. l. Si nō fuerint. §. Ita cō. Itē poſſūt dare in feudū Reges, Duces, Marchiones: **IO**
 & dicitur Marchio à Marchia, quia plurimū eſt iuxta mare. Itē Comites, & Capitanei: dicti autē ſunt Capita- **II**
 nei, q. de plebe, vel plebis parte beneficiū ſunt à Rege adepti, vel à Princi-
 pe ſunt inueſtiti. Itē Valuaſores, qui à Capitaneis antiquitūſ beneficiū ſunt adepti. Et Capitanei vocantur etiam Valuaſores maiores: Minores autem

Valuafores Valuafini qui tenent feuda à Valuafore magno, omnes sic denominati sunt, vt legitur in Rubrica. Qualiter iurare deb. vas. domino. c.

12 *qui à Principe. Item, possunt dare feudum diuites Barones, quorum census & opes multum abundant, vt dominus Philippus, dominus Cyri, dominus Iohannes, dominus Choroni, & dominus Theobaldus de Vesano, & dominus Almaricus, dominus Aras, & in partibus Italie dominus Raynaldus de Honforte, & Gētilis de Iuliano & alij complures. Item, possunt dare nobiles & diuites mulieres, vt domina Chibernadensis, & domina Gesariensis, & alie consimiles. Nec enim subuenit Lex mulieri hoc casu nominatim. ff. ad Vell. l. Sed si ego in fine. Prospiciēdum tamen est, vt non permittatur alicui non multum diuiti in*

*ti in feudum concedere bona sua, quæ
 vnum habet vel plures filios: ne filio-
 rum diminuatur spes, quos ex iustis
 nuptijs procreauit, quam vnusquisq;
 liberorum obsequio parat sibi. argu-
 mento ff. de adopt. Nec ei. §. Viden-
 dum. Quid autem, si nõ habeat filios, 14
 sed ipsa iuuenis sit? tunc quia posset
 liberorum procreationi studere, non
 est ei facile permittendum mutare do-
 minium. argu. eodem tit. l. Si pater. §.
 In derogationibus. Item possunt da- 15
 re in feudum Emphyteutæ ratione
 vtilis dominij sibi competentis: pos-
 sunt enim dare, dum tamẽ canon, seu
 pensio domino præstetur. argumento
 C. de fund. pat. l. 1. & C. de præd. cur-
 rial. l. ult. Item dabit in feudum va- 16
 sallus rem feudalem. Rubr. de feud. c.
 Imperialem. §. Illud quoq; dummodo
 tali personæ det, quæ hoc feudum ser-*

uire totum possit, eo tenore & forma,
 qua primus seruiebat vasallus, videli-
 cet, vt si dans erat miles, & ille, qui
 accipit sit miles, ad hoc vt feudum si-
 militer seruiat domino sicuti prior.
 Rub. Quot testes sunt necess. ad no-
 uam inuest. c. si inter duos. §. Similiter
 17 nec vasallus. Potest enim quis per ali-
 um seu per substitutum seruire. Rub.
 Si de feudo contentio sit. c. Si quis de-
 cesserit, & de feud. c. Imperialē. §. fir-
 miter ibi domino acceptabilem, & c.
 Et notandum in eo, quòd dicit acce-
 ptabilē: Acceptabilis erit, si æquè ido-
 neus sit atq; ipse prior vasallus: si verò
 minùs idoneam personam vasallus ad
 seruiēdum præstet, illam dominus ac-
 ceptare non tenetur. arg. ff. de con-
 stit. pec. l. Qui autem. §. Sed & si quis.
 ff. de arbit. l. Labeo. §. finali, & l. au-
 rea ad hoc. C. de præpositi agent. in
 reb.

reb. l. penult. lib. xij. vbi licet serui-
 re per substitutum idoneum, & tam
 moribus optimis præditum, quàm
 scientiam peritiamque rerum ha-
 bentem, & facit argumentum C. de
 Episcop. & cler. l. Quisquis, & l. ad
 similitudinem. Et ext. de cler. ægrot.
 minist. c. i. per alium quis potest serui-
 re. Sed videtur contrà, quòd domi- 18
 nus, qui seruitium certi hominis ele-
 git, non teneatur inuitus alium acce-
 ptare: vt Rub. de fratrib. de nouo be-
 nef. inuestit. c. Si duo fratres. Quia
 inter artifices longa est differentia
 ingenij & naturæ. ff. de solut. l. In-
 ter artifices. Et vnius hominis operæ
 non possunt esse eadem. vt ff. de con-
 dict. Indeb. l. Si non sortem. §. Liber-
 tus. Super his sic distinguamus: An 19
 seruitium tale consistat in dando ali-
 quid puta libram piperis, vel ceræ,
 vel

vel par caponum, vel spalam porci, sicuti in Italia à vasallis fieri consuevit. vel est tale seruitium, quod æquè benè potest per alium explicari: & tunc licet vasallo alium in feudo subrogare domino: vt dictum est argumento C. de Cad. toll. §. Ne autem. An consistat in faciendo, puta vt consulat domino, vel defendat iura sua, est homo sapiens præ cæteris in consuetudinibus huius regni, vt dominus Stephanus de Saueg, vel dominus Iacobus Vitalis: vel vt aduocationes faciat secundum iura, vt est in Italia dominus de Fano, vel dominus Odofredus: quibus similes non habentur: vel quia Prudens est vexillitus, scilicet Castellanus, vt dominus Gerardus de Pinchinin: vel vt sit Marschallus exercitus, qui est prouidus & probus, vt est dominus Iohannes de

de Biblio, & tunc tale factum non
 non posset per alium æquè commodè
 explicari, tunc non licebit vasallo
 alij infundare domino recusante. ar-
 gumento ord. C. de cad. toll. l. 1. §. Re.
 & C. de Procurat. l. vlt. ibi iustiores
 & vehementiores. Alij, vt dominus ²⁰
 Azo. dicunt feudatarium semper im-
 plere posse per alium quod ipse debet.
 Sed videtur contrà ff. de Stat. lib. l.
 Stichum. §. vlt. Sed ibi loquitur in
 operis incertis, eius naturæ vt per
 alium non impleantur. Aliud quidem
 in operis certis. Illæ enim veluti peti
 per alium possunt: ita per alium sol-
 uuntur. vt ff. de oper. libert. l. à duobus
 vbi plenè notatur, in distinctione
 operarum, & vt in d. l. de statu libe-
 ris continetur. Nec obstat, quod dici-
 tur C. de solut. l. Eum à quo. Quia non
 aliud pro alio, sed idem videtur solui.

Vbi

Vbi verò hoc actum est specialiter, vt
 huiusmodi vasalli præstentur operæ:
 tunc nō poterunt per alium præstari.
 vt ff. de solut. l. Inter artifices & dicta
 21 l. C. de cad. toll. §. Ne autem. Sed quid
 si vasallus volens infeudare cū non
 inueniat æquè idoneum infeudat ta-
 men, & vult ipse seruire domino, per
 se ipsum ac si feudum possederit? Vide
 tur hoc posse facere. arg. ff. de alien.
 vid. mut. caus. facta l. 3. §. fui. Quod in-
 telligetis, quando eandem causam, &
 conditionem seruitij offert, & pro-
 mittit sub certa pœna domino se pa-
 22 ratum præstare. In quocūq; verò casu
 vasallo alij infeudare licet, scire de-
 betis, quòd eadem conditione & for-
 ma, & pacto, quo habet vel meliori:
 non tamen peiori. vt Rub. de inuestitu-
 ra, de re al. facta. §. Econtrario ibi
 meliorem namq; conditionem, & c.
 vnde

unde non posset alij cōcedere, vt per-
 petuò apud accipientem, & here-
 des suos consistat: sed ipse in vita sua
 erat solus habiturus. vt Rub. Quot
 testes sunt necess. ad nou. inuest. s.
 Item eadem lege. Rubr. Si de feud.
 cont. sit inter dom. & c. s. Beneficium
 Rubric. de lege Corradi. §. profectò.
 Vel si desperat de prole propter in- 23
 firmitatem, vel frigiditatem perpe-
 tuam, vt quia castratus est, vel spa-
 do, vt generare non possit. Nam præ-
 dictis casibus aut recedit feudum
 in dominum mortuo vasallo, quando
 nouum erat feudum: vel etiamsi ve-
 tus, eo sine filijs vel agnatis defun-
 cto, alienatio, seu concessio ad to-
 tum debet reuocari. vt Rub. Qualiter
 olim peter. al. feud. s. Si verò vel to-
 tum: Aut deueniet in agnatos si ex-
 tant, quando feudum erat antiquum,
 qui

quibus inuitis iniuria per alium non
est facienda cum nihil deliquerint. ff.
Quod vi aut clam. l. Ne in potestate.
ff. de reg. Iur. l. Non debet alteri. Nec
eis inuitis alienat. Rub. de alienatio

- 24 ne feudi patet. in Princip. Illud ta-
men sciendum est: quod cum vasallus
infeudat alij feudum suum: tunc non
debet pretium accipere à vasallo se-
quenti, aliàs tanquam inuasio est, &
ad dominum reuertitur tale feudum,
vt in constitutione Friderici. s. Cal-
lidis insuper. Hoc tamen casu secun-
dum quosdam primus vasallus huius-
modi translationis periculum pote-
rit euitare, si ante litis ingressum re-
cuperauerit rem feudalem. ff. de alie-
nat. iud. mut. causa facta. l. Ex hoc
edicto. §. Si quis alienauerit. Argu-
mentum contra. ff. de furt. l. Qui ea
mente. ff. vi bon. rapt. l. penult. & ar-
gumen

gumētum. ff. de procurat. l. i. §. Si rem.
Item, quid si vasallus cū in vita sua 25
erat feudum concessum, alij infeuda-
uit, & mortuus sit, & dominus repe-
tat feudum à vasallo suo, ille autem
restituere non vult, sed offert se pa-
ratum seruire domino in vita sua?
Videtur hoc licere vasallo suo. vt Ru-
bri. Qualiter olim poter. feud. alien.
ferè per totum. Sed quæro: an domi- 26
nus viuente vasallo suo, poterit feu-
dum eius alij concedere, sine volun-
tate eiusdem vasalli sui, vt eo primo
vasallo suo mortuo habeat id suus hæ-
res? Videtur quòd non. vt in constit.
Corrad. reg. §. In superiorib. & Rub.
de feud. c. Imperialem. §. Prætereà in
sine, & Rub. Quo tempore miles in-
uest. pet. deb. c. Si quis fecerit, & C.
de pact. l. vlt. Sed contra. in Rubr. Si
de feud. content. fuer. inter dom. &

ag. vas. c. Morib. & extr. de concess.
 prab. & er. c. 2. & ff. pro Soc. l. 3. Sol.
 Purè facta concessio sine voluntate
 vasalli non tenet. ff. de reg. Iur. l. Id
 quod nost. Sed sub conditione valet,
 scilicet, si desierit esse res vasalli, vel
 vt habeat illo tempore, quo nullus
 alius fuerit impeditus. hæc concessio
 effectum habet, siue seruus inuestia-
 tur, siue dominus inuestitor & hære-
 des inuestitoris tenentur inuestito,
 & hæredi eius veniente tempore vel
 conditione, vt in Rubr. de Inuest. de
 27 re. al. facta. toti. lit. Veruntamē si Ec-
 clesiastica persona faciat talē inuesti-
 turam, non aliàs valebit: nisi sibi con-
 cedenti non etiā successori feudū ape-
 riatur. vt in prædicto. c. Morib. & in
 Rub. Qui feud. dare poss. c. Si verò Ar-
 chiepiscopus. Alij habēt Rub. qui Suc-
 cess. teneantur. c. Si verò Archiepisc.
 Qui-

QVIBVS PERSONIS potest dari feudum.

Titul. IIII.

1. Dominus principalis cuilibet potest dare in feudum sine distinctione.
2. Nihil tam conueniens naturali æquitati, quã uoluntatem domini, rem suam in alium transferri uolentis, ratam haberi.
3. Heretici & Apostatæ feuda tenere non debent.
4. Iudæis feuda concedere non licet.
5. Excommunicatis feuda denegantur.
6. Vasallus, alium subinfeudans, certis personis dare prohibetur.
7. Fœminæ feudum non datur.
8. Nec Ecclesiæ.
9. Item nec seruo uero.
10. Hereticis & Iudæis feuda denegantur.
11. Bannito feudum non confertur.
12. Inimico capitali domini Vasallus feudum conferre nequit.
13. Deportato feudum non datur.
14. Vasallus potentio rem, quàm sit dominus principalis, subinfeudare prohibetur.
15. Item qui sit de alio foro quàm dominus.

16. Ciuitati ac castro feudum conceditur.
 17. Filiofamilias rectè feudum conceditur.
 18. Militi feudum commodissimè datur.

I

*V*diuistis quæ personæ pos-
 sunt dare in feudum : nunc
 audiatis , quibus personis
 dari potest. Et super hoc distingua-
 tis: An dominus principalis velit da-
 re in feudum , an alius: & si quidem
 dominus, tunc dabit cuilibet personæ
 cui uolet, siue libero , siue seruo , siue
 clerico, siue laico, siue Ecclesiæ , siue
 Prælato , siue ciuitati, siue castro, si-
 ue diuiti, siue pauperi , masculo vel
 fœminæ: nō est domini faciēda distin-
 ctio in personis recipiendis. vt in lib.
 feud. Rubr. Per quos fiat inuestitura.
 §. personam. & arg. C. de l. Sacrilegij,
 & argumentum C. de precib. imper.
 2 offer. l. vniuersis. Nihil enim est tam
 conueniens naturali æquitati, quàm

voluntatem domini rem suam in alia
 um transferre volentis, ratam habe-
 ri. *Instit. de rer. diuis. §.* Per traditio-
 nem: vnde multi prælati, & plures
 Ecclesiæ, & ciuitates, & castra possi-
 dent hodie res in feudum. vt in *Rub.*
de capitulis Corradi. §. Item si clerici-
 cus. Sed an domini possint dare feu- 3
 dum hæreticis vel apostaticis, vel Iu-
 daeis maximè feuda, vbi sunt man-
 cipia Christiana, seu homines & an-
 cilla? Videtur quòd non. Nam hære-
 tici & Apostatæ, & Iudæi ex legi-
 bus ac morib. nihil commune habere
 debent cum cæteris Christianis: imò
 sunt à conuersatione hominum expel-
 lendi. *C. de hæret. & Manichæis. l. Ma-*
nichæos, & C. de Apost. l. ult. Item Iu- 4
 daei nō possunt possidere etiam man-
 cipia Christiana, nedum alios homi-
 nes, vel fœminas Christianas. *C. de*

*Episc. & cler. l. ult. §. fin. & extr. de
 Iudæis c. Multorum, & c. videri, &
 c. cùm sit nimis. Imò si haberent, præ-
 cipiendum est eis, quòd eos dimitte-
 rent omni appellatione remota. ext.
 de appellat. c. consuluit nos ij, & fa-
 5 cit c. Mancipia, distin. 54. Item quæ-
 ritur, an dabit excommunicatis? Vi-
 detur quòd non: quia excommunica-
 tio non potest esse sine peccato, sic vt
 participet criminoso siue crimini. ex-
 tr. de sentent. excommunic. c. Nuper.
 6 Si autem alius det in feudum quàm
 dominus, putà vasallus qui potest ali-
 um infeudare, vt Rubr. de feud. c. Im-
 perialem. §. Illud quoq;, & dixi suprà
 Rub. qui possunt dare in feudum: Da-
 bit itaq; in feudum vasallus, & tunc
 non poterit sic largiter omnibus il-
 lud dare. Prohibetur enim dare illi
 qui non est potens ad seruitium fa-
 ciens*

ciendum vt ipse vasallus. Rubr. Quot testes sunt necessarij ad nou. inuest. §. Item eadem lege, Rub. de lege Corrad. §. profectò. Item nō dabit fœminæ, quæ ad feudum ratione sexus non aspirat. Rub. de successione feud. §. filia verò, &c. Quòd autem diximus supra, quòd sit potēs vt ipse vasallus, intelligimus quo ad seruitium debitum faciendū, vt possit illud per æquè facere vt vasallus. Item non dabit Ecclesia. Rubr. de alienat. feudi. Similiter nec clerico, vel cōuerso, vel monacho: sunt enim nihabiles ad pugnandum. extra de vot. & voti redempt. c. ex multa. §. fin. quorū arma sunt lachrymæ, non tela. 33. q. 8. c. clerici. Quia etiam si haberent feudum, perderent illud multò fortiùs non debet eisdem aliquod nouum dari. Rub. Si de feud. def. content. sit, &c. §. Qui clericus ef-

7

8

- ficitur, & Rubr. An mutus, vel aliàs
 9 imperf. circa finē. Item nō dabit vero
 seruo alieno: quia eius nō est liberum
 arbitrium seruiendi. arg. ff. de reg. Iur.
 l. Velle non creditur. quod intelligi
 potest, quando ipsum ad seruiendum
 vellet substituere ipse vasallus domi-
 no loco sui: quia sic non est par eidem
 10 in seruitio faciendo. Item non dabit
 hereticis, Iudæis, vel excommunica-
 tis eadem ratiōe, qua diximus suprā
 ipsum dominum principalem cōcede-
 re non valere. §. Sed an domini. Item,
 11 non dabitur ei, qui est in banno domi-
 ni sui, vel regis, vel Imperatoris, cui
 subest dominus principalis. Est enim
 ei ciuitas interdicta: & ideò loco de-
 portati habetur. ff. de bonis libert. l.
 Qui cum maior. §. Is dominum: & ita
 non est habilis ad seruitium exhiben-
 12 dum. Item non dabit inimico capitali
 domi-

domini sui. Si ei prohibetur copulare
amicitiam cum inimico domini, ar-
gumento. ff. de off. præfecti. vrb. l. 1. §.
Cum patronus: multò magis videtur
prohibitum bona domini ei dari, ar-
gumento. ff. de ser. export. l. Cuius.
Item non dabit deportato: Nec enim
hæres institui potest. C. de hæred. in-
stit. l. 1. Item prohibetur dare Comiti,
Marchioni, vel Baroni tali, qui sit po-
tentior domino principali: qui non sit
habilis ex facilitate conueniendi, &
coercendi ad seruitia facienda. arg. ff.
qui satisd. cog. l. 2. Item non dabit illi,
qui prorsus est de alio foro, siue Iu-
risdictione, quàm dominus principa-
lis. argumento. ff. de aliud. mut. causa
facta. l. 1. aut alicui, qui sit propter ta-
lem concessionem dominum vexaturus.
Quid enim, si erat castrum, vel
alia munitio in feudo, quam si habe-

13

14

15

ret alius ex ea esset dominum vexaturus? & ideo non licebit. argumentum. ff. eod. tit. l. Aut alium. Ratio est in prædictis alijs casibus duobus, scilicet, quòd oporteret dominum experi cum tali vasallo alterius prouinciæ in prouincia illius, quando seruitium non præstaret, quod domino graue esset, vt in prædicto c. licet: & potenti ori dominus non posset esse par: & sic dura & difficilis domino concessio talis esset, eod. tit. l. 3. & fieret contra sacramentum quod præstat vasallus, sci licet, facile possibileq; . Quid autem si cõcedat ciuitati, vel castro, vel alicui vniuersitati? Videtur posse cõcedere: quia & vsusfructus eis potest constitui ff. Quib. mod. vsusf. amit. l. Si vsusfructus ciuitati, & durabit ei, scilicet ad c. annos, quib. finitis ad dominũ reuertetur. ff. de vsuf. l. An vsusfructus,

Et c. Item an filiofamilias concedet? 17

Et videtur quod sic. argumentum in Rubr. de nat. successione feudi in princip. Nam ex omnibus contractibus filiusfamilias obligatur, præterquam ex mutuo & voto ff. de Iudic. l. Tam ex contractibus, & ff. de act. & obligat. l. filiusfamilias. Non enim hoc casu cuius filiatio impedit causam feudi, dummodo sit aliàs habilis ad seruiendum. argumentū ff. ad Trebell. l. Quo ad ius publicū. Sed 18

nunquid Curiali cōcedere potest? Videtur quod nō. argumentū C. Locati, l. Curialis. Idem videtur de militibus. l. Milites eodem tit. Sed hoc verū puto, si erant milites tales, qui numeris & signis deberent iugiter inhærere, & rem publicā à qua alūtur, ab omni bellorum necessitate defendere. Nam propter huius feudi concessionē vsus

armo

armorum omitteretur & non armis, sed priuatis negotijs, vt prædicta. l. Milites continet. Aliàs autem si vassallus feudum seruiret secundum consuetudinem feudi potiùs dabit militi, quàm priuato seu pagano. vt Rub. Si de feud. cont. sit inter dom. §. vassallus. Nam habiliores sunt milites ad seruiendum de feudo, quàm alij homines: & ideo est eis facilius & congruentius concedendum. Quid, si fieret concessio personis prohibitis sine domini voluntate? Concessio siue datio nulla erit. & sicut quando Emphyteuta in personas prohibitas alienat, cadit à iure Emphyteutico: sic dici poterit in hoc casu vt à iure feudi cadat vassallus: & dominus poterit vindicare. argumentum. C. de iure Emphyt. l. vlt.

Quæ

QVAE RES POSSVNT
DARI IN FEVDVM?

Titulus V.

1. Res immobiles. & quæ inter immobilia computantur, propriè in feudum dantur.
2. Feudum Cameræ uel caneuæ non debetur, nisi sit unde solui possit.
3. Res, quarum alienatio prohibita est à lege, in feudum dari non possunt.
4. Decimæ ad tempus, non in perpetuum dantur in feudum.
5. Res mobiles, rebus immobilib. accedentes, in feudo consistere possunt.
6. Res sacræ in feudum dari uetantur.
7. Res sacræ laicis in feudum non conceduntur: secùs Ecclesiasticis.
8. Laicus cum uniuersitate Ecclesiam in feudum concedere potest.
9. Publica res in feudum non datur.
10. Res quæ in patrimonio nostro futuræ sperantur, rectè in feudum dantur.
11. Res mobilis nec in feudum, nec Emphyteusim datur, licet in ea ususfructus rectè constitutatur.

Vidi

I

Idimus autē quibus personis datur: sequitur videre, quæ res possunt dari in feudum.

Possunt dari propriè res immobiles, quæ in patrimonio nostro cōsistūt. Itē res quæ inter immobilia computantur, vt decimæ, primitiæ, vel certi annui reditus debendi de camera, vel cauena domini, vel vectigal. vtputa de cauena, vel fundo, siue sint reditus in pecunia, vel frumēto, vel oleo, siue vino, vel alio quouis fructu: quia huiusmodi res possūt dari in feudum: sicuti dicitur & notatur in lib. feud.

2 Rub. de feudi cognit. c. Hubertus de Horto. Sed notādum est in feudo Camera, vel Caneuæ, non debere id dari nisi sit in Camera, vel Caneuæ vnde solui possit, aliàs si ista sit vacua, sine culpa domini non debetur. Sed expectādum est donec aliquid sit ibi, quod dare

dare possit dominus. Nec dominum
 dare posse intelligitur, nisi ære alieno
 diducto, in Rub. de notis feud. in prin.
 Et facit ad hoc de dote præ l. 2. §. Sed
 & si dotem, Ibi namq; & si quis ita
 legauerit. Sed contrà C. de falsa causa
 ad l. siue. Sol. Distinguitur an quanti-
 tas exprimatur vt corpus vt prædi-
 cta Rub. de notis feud. & precium. §.
 Sed & si dotem, & ff. de legat. 1. l.
 planè. §. sed hoc ita, & tunc non debe-
 tur quantitas nec corpus ignotum, vt
 ff. de legat. 2. l. Lucius. §. Quisquis
 seruum, Aut quantitas in genere cer-
 ta: & tunc falsa demonstratio non
 nocet, sicut nec nocet in. §. Quicumq;
 Item ad id quod dicitur, expectan-
 dum donec sit quod ibi dari possit, fa-
 cit ff. de cōtrah. emp. l. si debitor. §. fin.
 ff. de verb. oblig. l. Inter Stipulantē. §.
 Sacra. & ff. quādo dies leg. ced. l. fune-
 ris.

ris. Et quia taxationis uices obtinēt
hæc verba, Quæ mihi caneualia erūt,

- 3 vnde quādo totū est, totū debetur, &
quādo minus, minus debetur. ff. de vi-
no, oleo & tritico leg. l. Cū certus nu-
merus. Item ad id quòd teneatur do-
minus præstare omni ære alieno de-
ducto facit. ff. de re iud. l. Cum ex cau-
sa donationis. Veruntamen res illicitæ
dari non possunt, quarum prohibi-
ta est alienatio à lege, vt fundi dota-
lis. vt ff. de fundo dot. tot. tit. sed & res,
quæ subiacent restitutioni. C. Com-
munia de legat. Auth. Res quæ. Item
quòd diximus decimas dari, verum
est ad tempus, non tamen in perpetuū
concedentur: probatur hoc per multa
iura in decret. 10. q. 1. c. vlt. & extr. de
his quæ fiunt à Præl. sine cōsens. cap.
c. cum in Apostolica. & ext. de deci-
mis. c. prohibemus, & c. ad hoc. 10. q. 1.
c. 1. ad

c. 1. ad tempus tamen non vt titulus,
 sed vt dispendium decimæ perceptum
 laico posset concedi. argumentum. 22.
 dist. c. Si quis: Iure tamen dominiij, &
 possessionis penes Ecclesiã remanen-
 te, quia laici nō possunt decimas possi-
 dere. ext. de præscrip. c. causam. Ideo
 diximus non posse concedi in perpe-
 tuum, quia perpetuus feudatarius ha-
 beret vtile dominiũ, sicut Emphyteu-
 ta & superficiarius. ff. si ager vectig.
 l. 2. §. si. ff. de superf. l. 1. §. quot quot. ff.
 de rei vind. l. Idẽ superficiarius, & l.
 præter, & sic etiam dominio priuare-
 tur, si perpetuò concederentur, quod
 esse non potest. fiet igitur de decimis
 ad tempus concessio, vt dictum est:
 Item possunt res mobiles consistere
 in feudo, non tamen principaliter per
 se, sed cùm accedunt rebus immobili-
 bus, vt serui & ancillæ, & ascripti
 D glebæ

glebæ fundi feudalis, quæ sunt pars fundi. ff. de diuers. & temp. præsc. l. 3. qui sine solo non possent alienari. C. de

6 agricol. & cens. l. Quemadmodum. Itē non possunt dari in feudum res sacræ vt Ecclesiæ: quia earum prohibita est alienatio. vt C. de sacros. Eccles. Auth.

7 Multò magis. Quòd autē dicitur res sacras non posse in feudum dari, verū est à laico laicis: quia nullū est earum rerum commerciū. l. de contrah. emp. l. Et liberi. Neq; legare possunt. ff. de legat. 1. l. Cætera. Sed ab Episcopo potest concedi Ecclesiæ cum suis bonis & clericis. Quia ea donare licet personis Ecclesiasticis, nō secularib. ext. de donat. c. consultationib. Sed

8 an'ne aliquo casu Laicus Ecclesiam concedere potest in feudum? Respon. potest cum vniuersitate, puta si dominus habet villam vel castrum, in qua erat

erat Ecclesia, in qua habebat dominus eius ius patronatus, quod ei in Ecclesia competebat. ext. de iure pat. c. ex literis. Et sic cū vniuersitate transit Ecclesia, quæ per se solam non posset. argumentum eod. tit. c. cum serui, & ext. de re iud. c. cūm Bertholdus & argumentum. ff. de acquir. rer. dom. l. Quædam & ff. de cōtrah. empt. l. In modicis. Sic erit in Syndico, qui cum vniuersitate aliarum rerum transit. argumentū. ff. de fund. dotal. l. 1. Item nō potest dari in feudum res publica, 9 quæ in publico vsu habetur, vt est cāpus Martius vel forum, vel theatrum, vel basilica. Nam eorum non est commercii. ff. de cōtrah. empt. l. Sed Celsus. Item licet dictum sit suprā. Res quæ 10 in patrimonio nostro consistunt dari posse in feudum, tamen possunt dari etiam quæ ad præsens non consistunt,

sperantur tamen debere consistere, ut
 est fundus vel casale, quod est modò
 in hostium potestate. Vnde dominus
 quondam illius casalis vel fundi re.
 Etè illud tibi cōcedet in feudum. Quae
 concessio habebit effectum, quando
 fundus iure postliminij in potestatem
 domini reuertetur, habebit talis fun-
 dum. ff. de act. empt. l. ult. & tenetur
 dominus econtra, si ea tamen in suam
 peruenerit potestatem, sicut & quan-
 do concederet in feudum rem alienā.
 Nam si postea efficiatur domini, te-
 netur illā rem ratam habere. ff. de rei
 vñ. l. Si à Titio. ff. de exce. rei iu. l. pen.
 ff. de dol. exce. l. apud Cels. §. si à Titio:

II Sed nunquid res mobilis, puta equus
 vel scyphus auri vel argenti, vel vesti-
 menta serica, vel aliae res mobiles po-
 terunt per se in feudum concedi? Vide-
 tur quod sic, quia vsusfructus quodā
 modo

modo in eis potest constitui. ff. de vsuf.
 earum rer. quæ vsu cons. l. 1. & 2. præ-
 stita cautione, quòd finito feudo red-
 datur æstimatio dictæ rei. argumentũ
 eod. tit. l. Si vini, & l. Quoniam pecu-
 niæ. Sed quamuis de rigore iuris Ciui-
 lis hoc posset fieri: tamen in vsu non
 habetur, vt constituatur in reb. huius-
 modi mobilib. feudum. Nam nec Em-
 phyteusis in reb. mobilib. esse potest.
 C. de sacros. Eccles. l. Iubemus. §. vlt.
 & Auth. Si quas ruinas, & Auth. per-
 petuam de iure Emphyteut. l. 1. & 2.

QVIBVS MODIS CONSTI-
 TVATUR FEVDVM.

Titulus VI.

1. Feudum inter uiuos pactis & stipulationib.
 in ultima uoluntate testamento uel codicillis con-
 stituitur.
2. Quomodo feudum pacto constituatur?
3. Stipulatione quomodo feudum constituatur?

4. Feudum qua ratione ultima uoluntate constituitur?

Succeſſione quomodo feudum ad quem pertinere dicatur, ibidem.

5. Dominus ad tradendum feudum modo pacto promiſſum, compelli poteſt.

6. Feudum datur amore & gratia.

7. Feudum ſtipulatione promiſſum certi conditione petitur.

8. Feudo generaliter promiſſo, ſtatus & qualitas accipientis conſideranda, ſi feuda determinata ibi erant.

9. Feudo generaliter promiſſo, ſi illic feuda determinata non erant, promiſſio non ualeat.

10. Feudum etiam ſententia conſtituitur.

11. Seruitus per ſententiam non debet conſtitui, ſed quæ eſt, declarari.

12. Feudum nõ ſub prætextu pecuniæ, ſed amore & honore domini quærendum eſt.

13. De ſuo non alieno iure quis tueri ſe debet.

I SEquitur videre quibus modis conſtituitur feudũ, & certè conſtituitur inter uiuos pactiõibus & ſtipulationib. & in ultima uoluntate, ſcilicet vel teſtamẽto vel Codicillo, vel donatione

tione causa mortis, vel alia qualibet
 volūtate. Sic cōstituitur vsusfructus
 ff. de vsuf. l. 3. in princip. Pacto consti 2
 tuitur, quādo dominus pacto promit-
 tit, se daturum feudum alicui vasallo
 sine aliqua solennitate verborum, gra-
 tis & amore præcipuo paciscēdo, Sic
 est pactū. ff. de pacto. l. 1. Sic feudum
 amore querendum est, non precio con-
 stituto in lib. feud. Rub. de feud. dato
 iure legis commiss. c. Quidam obliga- 3
 uerat. Stipulatione cōstituitur, quā-
 do vasallo interrogante dominum an
 promittat sibi dare tales possessiones
 seu fundos in feudum, dominus inter-
 rogatus statim respondet, promitto.
 Sic concipitur stipulatio per interro-
 gationem precedentē & respōsionem
 subsequentē. ff. de verb. oblig. l. 1. §. Sti-
 pulatio. l. Cōtinuus & C. de vsufructu
 l. 1. In vltima voluntate constituetur 4

quando legatur à domino res in feudum. Item quando quis instituitur hæres in bonis suis, vt ea teneat iure feudi vel à rege, vel à comite, vel à domino, vel vt à cohærede teneat iure feudi, si dominus fecit plures hæredes. Potest enim vnum grauare, vt partem hereditatis teneat in feudum à cohærede: & sic dicetur feudum ad nos per successionem pertinere. Rub. de feudi cognitione. §. Sciendum. Et est de gradib. success. in feudo. c. i. in princip. Itæ quæritur cum nudo pacto constitutum est feudum, seu promissum: an poterit vasallus agere contra dominum, vt tradat ipsum sibi? Videtur quod non, quia secundum leges ex nudo pacto non oritur actio. ff. de pact. l. Iurisgentium. §. Sed cum nulla, cum similibus. Sed de iure Canonico benè agitur ex nudo pacto: quia quātum ad dominū,

non

non interest inter simplex votum & solenne, seu Iuramētum. 22. q. 1. c. prædicandum. & XII q. 1. c. quicūq; suffragio & 12. q. 5. c. Quia Iohannes. Et est ratio Canonum: Quia dum venit quis cōtra simplex verbum, mortaliter peccat. vt. 22. q. 1. c. prædicandum: vnde dicit decretalis, quod procedit de ore meo nō faciā irritum. Cor enim loquentis debet ori conuenire. 13. dist. c. psalmista. Vnde probabiliter dici posset, quòd sicuti donator ex nudo pacto compellitur perficere donationem, similiter compellatur dominus perficere infeudationem: licet conuenierit dare nudo pacto. C. de donat. l. Si quis argentum: & sicuti datur ibi condictio ex l. sic & detur condictio ex moribus: quia eadem est causa munificentiae & gratiae vtriusq;. Sicuti enim donatio fit amore, vel gratia,

nullo iure cogente. ff. de donat. l. dona-
 ri. Sic feudum datur amore & gratia.
 vt Rub. de feudo, dato iure. l. commiss.
 c. Quidam obligauerat. Et licet domi-
 nus det feudum vt seruitium sibi fiat,
 nō obstat: Quia & donatio fit ob cau-
 sam vt seruitium vel aliquid donatio-
 ni congruum præstetur, & tamen ni-
 hilominus donatio appellatur. C. de do-
 nat. quæ sub mod. l. 1. & per totum, &
 C. de præscript. verb. l. Ea lege: Vnde
 6 cū eadem ratio sit in utroq; nisi idē
 est existimādum, C. ad l. falcid. l. vlt.
 & ff. ad l. Aquil. l. Illud. Et quia mori-
 bus nouis & consuetudine inductum
 est feudum, condiçãoe ex moribus
 poterit agi cōtra dominum, qui nudo
 pacto conuenit se feudum daturum.
 7 argumento. ff. de cōdict. ex L. 1. Cū
 autem stipulatione feudum promissū
 est certum, tunc certi condiçãoe ex
 stipu-

Stipulatu aget vasallus contra domi-
 num promittentem. ff. si cert. petatur
 l. Si quis certū. Quid si dominus pro- 8
 misit se daturum vasallo vnum feu-
 dum, nec monstrauit seu expressit
 quale feudum, scilicet magnum, vel
 parū? Videtur non valere fundo in-
 certo donato. ff. de iure dotium. l. Cum
 post. §. Gener. Ecōtra videtur valere.
 l. Si domus in princip. ff. de legat. inf.
 Super hoc destingue. Aut dominus, pu-
 ta rex vel comes habebat feuda cer-
 ta, & determinata in regno vel ter-
 ra sua, aut non, primo casu valet pro-
 missio. Sed ad quod feudū tenebitur,
 magnum vel paruum? Videtur quòd
 ad minimum seu exiguum teneatur.
 ff. de legat. 3. l. Minus. Vel ad medio-
 cre feudum obligatur. argumento. ff.
 de aut. & arg. leg. l. Qui lancem. Vel
 ad maius feudum, vt cōtra dominum
 fiat

fiat interpretatio, qui potuit apertius
 exprimere quod promisit, argumēto.
 ff. de pact. l. veteribus, & ff. de con-
 trah. empt. & vñd. l. In lege, & l. La-
 beo. Possset dici, considerandam qua-
 litatem, & statum accipientis, vt si
 alicui viro clarissimo, vel militi stren-
 nuo feudum promisi, non est verisimi-
 le dominum, qui honorē habitum vo-
 luit ei, cui feudum promisit, modicum
 feudum præstare voluisse, argumen-
 to. ff. de Iudic. l. Sed & si suscepit. §.
 Sed si proponas. Dignitas enim vasal-
 li facit ad augendum feudum. arg. ff.
 de legat. inf. l. Si seruus plurium. §. fi.
 Si verò vasallus erat mediocris sta-
 9 tus, feudum sibi mediocre detur. Vbi
 verò determinata feuda non erant,
 & dominus dixit se vnum feudum da-
 turū non valet: quia minimum feudū
 dando se liberare possset, vt in eo etiā
 nec

*nec palmā, vel etiā digitū propter bre-
 uitatē ipsius extendere posset, & sic
 derisorium esset feudū. Quia feudū, si-
 cuti fundus, arbitrio patrisfamilias
 cōstituitur. ff. de legat. inf. l. Quod vi-
 rorū. §. Si quis post. & ff. de verb. sig. l.
 Rectè in fin. & l. Locus. Vel possumus
 dicere, vt inspiciatur quale sit serui-
 tiū, quod dominus expressit sibi præ-
 stari tēpore promissionis: vt cōsidera-
 to seruitio, puta vnius militis vel duo-
 rū, vel pluriū expressorum in comme-
 moratione de feudis, feudum conue-
 niens detur inspecta consuetudine pa-
 tris, seu domini regionis. arg. ff. de le-
 gat. inf. l. Si seruus plurium. §. Nume-
 rus. Ibi deinde regionis, & argumen-
 tum. ff. de regul. Iur. l. Semper. Consi-
 derabitur etiam facultas bonorum do-
 mini & charitas & necessitudo in
 eum, cui promissum est feudum. arg.
 eius-*

eiusdem. §. & ff. de alimentis legat.

- IO l. Cùm alimenta. Sed quæritur, an sententia constituatur feudum. Veluti cū esset quæstio inter vasallū prætendētem se habere rem in feudum, & dominum negantem esse feudum, Iudex iudicavit feudū fore. Resp. Benè constituitur feudum per sententiam quo ad partes litigantes: Quia rebus iudicatis est standum. C. de re iud. l. I. Et res iudicata quantum ad partes pro veritate accipitur: etiamsi contra ius litigatoris sit lata. ff. quæ sent. sine ap. pel. rescind. l. I. §. I. & ext. de re iud. c. cū inter vas. Nam cū possit constitui feudum vltima voluntate seu testamēto ergo & auctoritate prætoria
- II constituetur. ff. de pig. act. l. Non est mirum. Nec obstat. ff. si ser. vind. l. Sicuti. §. distat. ibi per sententiam non debet seruitus constitui, sed quæ est de clarari

clarari. Quia verum est quòd sentētia non dicitur constituere, cū ille qui prætendebat ius seruitutis allegaret aliàs sibi debitum, & ideo sententia non dicitur cōstituere, sed constitutā esse declarat, & ita declaratio facit ius competere victori in seruitute, vt ex sententia se defendat: quanuis non appareat aliàs sibi debitā seruitutē. Et sic in feudo idem probabiliter dici potest. Nam & vsusfructus tuitio-
 ne prætoris dicitur constitutus. ff. Quib. mod. vsusfructus amitt. l. 1. Sed quæri- 12
 tur, an poterit sic cōstitui: puta obligo tibi rem pro c. & si nō soluero tibi ad terminum, habeas rem in feudū. Ru. de feudo dato in vicem legis commiss. dicitur quòd debitor quandocunq; pecuniam soluendo, pacto non obstante, pignus recuperare possit. Et ratio est: quia feudum non sub prætectu pe-
 cuniæ,

13 *cuniæ, sed amore & honore domini
 acquirendum est. Item queritur. Pone
 ita vt dictum est, esse cōstitutum feu-
 dum, vasallus vendicat à tertio, ille
 tertius possessor excipit non valere
 constitutionem talis feudi, vtpote in
 fraudem legis cōmissariæ celebratā,
 an propter hoc excludet ipsum à ven-
 dicatione feudi, cūm principalis do-
 minus de talibus opposuerit vasallo.
 R. non obijcet hīc possessor vt in Lom-
 bardica de pignore. l. Si quis fideius-
 sor. De suo enim iure, non de alieno
 quilibet se tueri debet: & hoc est quod
 notatur in simili casu. ff. si ager vecti-
 gal. l. 3. in glossa. Idem & si non sol-
 uant quo ad extraneos. Nemo enim
 potest ius extranei allegare. ff. si vsus-
 fructus petatur. l. vti frui. ff. si ser. vin.
 l. Loci. Idē iuris, si vendidero tibi do-
 mum pro centum data certa parte
 precij*

*precij non soluti, vt eod. c. recitatur.
vt eadē sit ratio de parte, quo ad par-
tem, quæ est de toto, quo ad totum. ff.
de rei vind. L. Quæ de tota.*

QUALITER ACQVI-

RATUR FEVDVM.

Titul. VII.

1. Feudum in ultima uoluntate constitutum ac-
quiritur adita hereditate.
2. Feudum constitutum contractu inter uiuos
habito, acquiritur inuestitura, uel eo quod inue-
stituræ loco sit.
3. Possessionis traditio corporalis faciendā.
4. Inuestitura quomodo fiat?
5. Inuestituram quis facere possit?
6. Qualiter fiat inuestitura remissiue?
7. Patientia transfertur possessio.
8. Dominus per se ipsum inuestituram facere
debet.
9. Inuestitura possessio transfertur, si feudum
sit in conspectu: uel similis actus fiat.
10. Præscriptione 30. annorum feudum acqui-
ritur.
11. Possidens longo tempore ut feudum, se con-
tra dominum tueri potest.

12. Sacramento possessoris quando fitur remissiue.

13. Nouo possessori feudi iuramentum non defertur.

Sequitur videre qualiter acquiratur feudum. Ad hæc sciendum quod acquiritur, si in testamento, seu in vltima voluntate sit constitutum, adita hereditate. ff. de legat. inf. l. Si tibi homo. §. Cum seruus. & ff. de furt. l. à Titio. Et sic successione acquiri dicitur, scilicet post aditam hereditatem defuncti legatis, & iure hereditario relinquentis. Sic intelligitur in lib. feud. de feudi cognitione. §. Sciendum, in fine. & de gradib. successorum in feudo. c. 1. in princip. Et hoc, si ille cui relictum est feudum voluerit ad se pertinere: aliàs sibi non acquiritur vt eodem. §. & ff. si cert. petat. l. proinde, & ff. de lega. inf. l. Legatarius: Si autem feudum constitutum est in contractu

tractu habito inter viuos, ad hoc vt
 perfectè acquiratur, oportet quòd in-
 uestitura fiat de feudo: aliàs non ac-
 quiritur sine inuestitura, vel alio quod
 sit loco inuestituræ: vt in libro feud.
 Quot testes sunt necessarij ad nouam
 inuestituram. aliàs de consuetudine
 recti feudi in princip. Item quòd fiat 3
 possessionis traditio corporalis, &
 tunc verè dominium saltem vtile com-
 petit. vt C. de pact. l. Traditionibus.
 Inuestitura autem fit, cùm dominus 4
 qui feudum concedit tenens aliquid
 in manu, puta baculum, annulum, vel
 biretū, tradit illud in manu vasalli,
 dicens: Inuestio te de re tali seu tali.
 Quam inuestituram potest facere, qui 5
 habet administrationem suorum bo-
 norum, quando est nouum feudum: si
 autem est vetus, poterit facere etiam
 pupillus. Rub. Quid sit inuestitura. §.

- 6 Inuestitum. Qualiter autem fiat Inuestitura videbitis in Rubrica de Inuestitura, & de hoc habetur extra de his, quæ fiunt à prælato sine consens. cap. c. ex eorum. extra de re iud. c. cum olim.
- 7 Item sufficit quòd Inuestitura sit, puta si patiente domino vasallus possessionem feudi accepit: Nam patientia transfertur possessio. ff. de donat. l. Qui saxum. Rub. de feudi cog. c. vlt.
- 8 Item scire debetis, quòd alius potest de feudo per vasallū à domino inuestiri. extra de præb. c. accedēs. Sed, an dominus per procuratorem eius poterit inuestire? Videtur quòd non, sed per se ipsum facere debet, arg. C. de iure Emphyteut. l. vlt. Itē videtur quòd Inuestitura possessio trāsferitur, si cōcessum feudum est in conspectu, & demonstratur vasallo, vt eam de cætero sibi habeat. ff. de acquir. possess. l. Quod

*Quod in eo. §. Si venditorem. Vel si dominus se pro vasallo cōstitueret possidere. ff. eo. tit. l. Quod in eo. Vel si clau-
 ues castri vel villæ, vel domus concessæ in feudum tradit dominus. ff. de pericul. & commod. rei vend. l. Clauibus: vel si dominus instrumenta, seu chartas prædiorum tradidit. vt C. quæ res pig. oblig. poss. l. 2. & C. de donat. l. Si quis argentum. §. sin autem, vel si dominus conducat certa pensione rem feudalem à vasallo. ff. de rei vend. l. Cùm quidā, vel si vasallus tenebat rem feudalem, & dominus post concessionem feudi patiatur ipsum vasallum rem tenere: vt. ff. de acqui. rer. dom. l. Qua ratione. §. Interdum. Instit. de rer. diuis. §. Interdum. Item 10
 acquiritur feudum præscriptione 30. annorum, si vasallus ipsum vt feudum possedit, licet non fuerit de ipso à do-*

mino inuestitus. Rub. Si de feud. def.
 content. sit inter dom. & ag. §. Si quis
 per 30. annos, & Rub. de feud. c. Im-
 perialem. §. Si quis per 30. annos. Sed
 an longo tempore possidens vt feudū,
 possit se contra dominum tueri? Vi-
 detur quòd cum probet se tanto tem-
 pore possidere domino sciente, & se
 seruisse domino, & vt vasallum se à
 domino receptū, quòd detur ei defen-
 sio, vt iurando domino se vasallum es-
 se, & feudo à domino inuestitum, ste-
 tur eius assertioni, praestito taliter sa-
 cramento. Rub. de consue. recti feudi,
 in princip. Quando autem stetur sacra-
 mēto possessoris vel non, dicemus inf.
 de inuestitura. Vnum tamē sciendum
 est, quòd quando est noua possessio va-
 salli, non dabitur ei sacramentum: li-
 cet velit iurare se habere in feudum,
 & à domino inuestitum. Rub. de con-
 suet.

suet. recti feudi. s. Item si inter dominum: sed petenti & iurati domino, se non dedisse in feudum, possessio restituetur. eodem. s. in fine. Secus autem dicendo quod possidet se habere in feudum. arg. ff. de Iur. iur. l. Si duo patroni. s. Si quis iurauerit. & s. Marcellus etiā. & C. de pig. act. l. Nec creditores.

QUALITER RETINEATUR

FEVDVM, ET ALIENETVR.

Titulus VIII.

1. Multi casus iugiter incidunt, per quos homines sua retinere non possunt.
2. Vasallus tantum alienare potest, quantum dominus ei concessit.
3. Feudo concesso uasallo & suis heredib. licita est alienatio.
4. Venditione uasallo concessa, prius domino denunciatio faciendā.
5. Venditio feudi pro paruo debito de facili non est permittenda.
6. Venditio feudi debet fieri agnatis.
7. Item equali uenditio fieri debet.

8. Pars feudi licitè alienari potest.
9. Libellarius contractus quid sit?
10. Libellarius contractus ualet, si sine fraude fiat.
11. Libellario mortuo sine hærede, ad dominum feudum reuertitur.
12. Libellario, si domino seruire uelit, feudum auferri nequit.
13. Feudum in dotem dari potest fauore matrimonij.
14. Emphyteuta in emphyteusim dare potest eodem iure, quo & feudum dari potest.
15. Vasallus sine domini uoluntate donare potest.
16. 17. Eleemosyna de feudo constitui nõ potest, sed de redditibus donec durauerit feudum.
18. Ecclesia deterioris conditionis est, quàm aliares.
19. Vasallus Ecclesiæ in feudum dare potest domini uoluntate accedente.
20. Templarijs in feudum concedi potest.
21. Ecclesiæ feudum concedi non est nouum, neque insolitum.
22. Feudũ potentiore alienari non debet, quàm sit dominus principalis.
23. Vasallus an possit rem feudalem obligare?
24. Locatio uasallo permissa est.
25. Feudi noui alienatio uasallo permissa domini uoluntate

ni uoluntate accedente, secus antiqui.

26. Legatum feudi non ualet.

27. Vasallo uiuente dominus alium infeudare potest sub conditione.

28. Dominus alij donare, uendere, atq; legare potest ius suum directum:

29. Alienato feudo uasallus alteri iurare tenetur citra distinctionem.

30. Vasallus fidelitatem recusans, feudo priuatur:

31. Alienatio feudi siue pro parte, siue pro toto facta, uasallo decedente reuocatur.

32. In generali bonorum uenditione feudum non comprehenditur.

VIdimus supra qualiter acquiratur. Sed quia multae & innumerabiles causae rebus incidunt mortalibus, per quas iugiter homines quod habent retinere non possunt, C. de usus. l. Corruptionem: Ideo uidere conuenit qualiter alienetur feudum acquisitum. Et super hoc videndum est, si in concessione feudi, dominus uasallo concessit alienare, tunc tantum pote-

3 rit licitè facere, sicut permissum est
 in contractu. C. de iur. Emphy. l. i. Itē
 si concessum est feudum, vt ipse vasa-
 lus & sui hæredes, & quibus ipse de-
 derit, habeāt, & in isto casu alienare
 poterit vasallus, vt in Rub. de feudo
 non hab. propriam naturam feud. sta-
 tim in princip. Et, an prædictis casi-
 bus alienabit rem etiam sine domini
 voluntate? Et videtur quòd sic, si va-
 sallus est debitis obligatus: quod ne-
 quit soluere aliunde secundum consue-
 tudinem regni Hierusalem. Vendet
 feudum, & de precio suum debitum
 soluet: & sic necessitate suadente a-
 lienatio permittitur: quod nō permit-
 teretur aliàs. Rubr. Qualiter olim po-
 ter. feud. alien. §. Necessitate namq;
 suadente: vbi permittit partē aliena-
 re alia parte retenta. Quidam dicunt
 ibi recitari, quòd antiquo tēpore fie-
 ri po-

ri poterat alienatio in parte, non autem hodie hoc licebit. Rub. de vasall. qui cont. const. Loth. in princ. & Rub. de feudis. c. Imperialem. Vel prædictæ Constitutiones Lotharij & Frederici locum habent in feudis Italicis. Sciendum est, quòd in casu quo dictum est licere vasallo vendere rem feudalem, puto congruè obseruandum, vt vasallus prius denunciaret domino se velle vendere, vt si dominus velit emere possit prius, eo autem emere recusante vel negligente, infra duorum mensium spacium post denuntiationem factam domino per vasallum, ex tunc vendere licebit vasallo, & in personas non prohibitas ius suum transferre. C. de iure Emphy. l. vlt. Secundum consuetudinem huius regni faciet vasallus notificari palàm per tres proximas ciuitates, qualiter vult feudum ven-

- vendere pro debito persoluendo, & plus offerenti dabitur sine fraude, & dominus contradicere nō potest. Item sciendum est, quòd pro paruo debito non permittetur de facili vēdere feudū: sed potius obliget creditori, quòd ex fructib. sibi debitis soluat: quòd si creditor nolit recipere, tunc considerata debita quantitate, mediocrem rem alienabit, inspecta ipsa qualitate & quantitate & honore. Non ergo pro modico debito rem vendet magni precij: argu. ff. de reb. eorum, qui sub tutel. vel cur. l. Magis. §. In princip. & C. de sacros. Eccles. Auth. Hoc ius porrectum. & 10. q. 2. c. Hoc ius. Item alienabit & vendet vesallus agnatis. Rub. de alienat. pater. feu. & argu. C. de fideicom. l. Volūtas. qui in emendo domino præferuntur. argumen. d. c. alienatio. Rub. Qualiter olim poterat feud.

feud. alien. §. præscriptione autem: Itē 7
alienabit vasallo scilicet dādo in feu-
dum equali vel meliori vasallo. Rub.
Qui testes sunt necessarij. aliās de lege 8
Corradi. §. Similiter. Item poterit alie-
nare licitè partem feudi: licet non to-
tum secundum quosdam. Rub. de alie-
natione feudi in princip. Item Rub.
Quæ fuit prima causa benef. amitt. §.
Illud enim est, & Rub. la. prim. Quib.
mod. feud. amitt. c. Quia suprā. §. Item 9
si fratrem: sed ibi loquitur quando li-
bellarius nemine mediante concedit.
Est autem concessio per libellum, quā
do concedit rem pro certo precio vs-
que ad certum tempus, puta 28. annos
subiecta annua pensione: & solet etiā
adijci in eodem cōtractu, vt finito li-
bello sub eadem pensione & conditio-
ne debeat renouari. Rub. de libell. c.
Restat. Non tamen concedet vasallus
Eccle-

- Ecclesie per libellum prædicto tit. de*
- 10 *alienat. feudi in princip. Sciendum est tamē, quòd prædicto casu quando per libellum concedit vasallus, si sine fraude fiat, valet. Rub. de feud. c. Imperialem. §. Callidis insuper. Item mortuo vasallo sine herede, ad dominum reuertitur feudum, cōcessione huiusmodi facta, non obstante vt prædicto tit. de alienat. feud. Idem est si vasallus viuens refutauerit ipsum feudum: quia ille qui accepit nullo modo poterit aduersus dominum se tueri tit. Apud quem vel quos controu. feud. defin. Quid si ille qui libellario iure accepit, vult mortuo vasallo domino seruire, an dominus sibi auferre poterit rem concessam? & videtur quòd non, titul. Qualiter olim poterat feud. aliena. paragra. Si verò*
- 11 *vel totum, in fine. §. Item queritur, an pote-*
- 12
- 13

poterit mulier habens feudum illud dare in dotem, vel pater pro filia, vel maritus dare in donationem propter nuptias uxori, maximè eo casu quando aliàs non est ei sufficiens patrimonium ad dotem dādam, vel donationem propter nuptias faciendam? Videtur quòd possit: Nam ubi aliàs prohibita est alienatio in casibus prædictis, nihilominus tamen cōceditur. C. Commu. de lega. Auth. Res quæ: favor enim publicus dotis hoc fieri persuadet: argumen. ff. sol. mat. l. 1. Et quia vsufructum habens potest dare in dotem & valebit se viuente, sic & feudum. in Auth. de nupt. §. Si verò. Item maximè eo casu quando pater vellet dare feudum in dotem pro filia, videtur non licere: quia filia à feudi successiōe & beneficio est exclusa. Rub. de feud. success. c. 1. §. filia. Possset dici,

in fauorē matrimonij, & sobolis pro
creandæ dare licere in dotem & do-
nationem propter nuptias non obstan-

14 te dicto. 5. Item queritur, an vasallus
possit dare rem in Emphyteusim? Vi-
detur quòd non: quia dare in Emphy-
teusim alienatio dicitur in Auth. de
aliena. Emphyt. in Rubrica & textu:
Sed dicas posse dare, eo iure quo &
feudum dari potest: Nam & tibi alie-
nat, scilicet quia transfert vtile domi-
nium in vasallum, ita & hic transfer-
tur in Emphyteutam. Et poterit eodē
iure: quia de similibus idē est iudiciū.
C. ad l. falcid. l. vlt. & C. de constit. per.

15 l. vlt. Item queritur, an poterit dona-
re sine domini voluntate? Videtur
quòd sic: differt enim hoc posse donare
ab Emphyteusi, vt C. de iure Emphyt.
l. vlt. & ext. locati. c. potuit. vbi nota-
tur per l. i. C. de fund. pat. & C. de præd.

de-

*decur. l. vlt. vti qui habet feudum in
 Emphyteusim à fisco potest donare:
 dummodo pensio suis temporibus fis-
 co detur. Item quæritur, an poterit da-
 re in Eleemosynam pauperibus. Vide
 tur quòd non, Rub. de feud. c. Imperia
 lem. Nam & si allodium suum feuda-
 le quisquam contulerit Ecclesiæ, vel
 alio cõtractu alienauit, nisi per gra-
 tiam, tanquam Ecclesia de nouo reci-
 piat feudum, retinere nõ potest. Rub.
 de allodijs in princi. debet enim quis-
 quam adorare dominum de sua substã
 tia, sicut dicit scriptura, nõ de substã
 tia aliena, puto tamen de fructib. qui
 pertinent vasallo valere oblationem
 factam Ecclesiæ, vel pauperibus, do-
 nec durauerit ius feudale: dum tamen
 domino seruiatur. arg. C. de fund. pa-
 trim. l. i. Nec obstat quod dictum est,
 scilicet posse donari alicui priuato se-*

18 *culari secundum quosdam, & sine do-
 mini voluntate. Quia Ecclesia dete-
 rioris cōditionis est, quàm alia res. ff.
 de manum. l. fui. §. cum ex plurib. &
 ff. de legat. inf. l. Si quis à filio. Semper
 enim rem haberet, quod graue esset,
 vt dominus re sua omni tempore pri-
 uaretur. Rub. de alienat. feudi in prin-
 cip. & ff. de vsuf. l. 3. Alia ratio est.
 Quia homines Ecclesiæ inhabiles sunt
 ad seruiendum domino seculari, puta
 cum armis ad aliquem offendendum,
 extra de voto & vot. redempt. c. ex
 multa. §. fin. quorum officium nemi-
 nem offendere, omnibus aut prodesse
 debet. arg. ext. de postul. c. cum sacer-
 doti. & 14. q. 5. c. deniq; cum suis con-
 19 cordatijs. Item quæritur, an vasallus
 feudum suum poterit Ecclesiæ dare
 in feudum? Si domini voluntas acce-
 dit planum est, quòd non distinguitur
 per-*

persona accipientis. Rub. Quid sit in-
 uestitura. c. 1. aliàs videtur nō licere:
 quia vasallus non potest domino ser-
 uire per Ecclesiam substitutam: quia
 inhabilis est ad seruiendum, vt dixi-
 mus: quia arma clericorū lachrymæ
 sunt. 23. q. 8. c. clerici. Quid autem si 20
 aliàs sunt Ecclesiæ homines, sunt ha-
 biles ad seruiendum domino cum ar-
 mis: sicut sunt Templarij, Hospitala-
 rij vel Teutonici, qui præ alijs secula-
 ribus possunt iuuare dominum cōtra
 hostes, maximè in regno Hierusalē,
 vbi sunt ad offendendum hostes, &
 ad defensionem terræ Christianorum
 principaliter constituti? Videtur præ-
 dicta ratio prohibitionis cessare, sed
 inhabilis non cessat infirmitas illa.
 Quia inhabiles sunt qui non possunt
 decedere sine hærede vt dictum est su-
 præ. Sed ad hanc posset probabiliter

responderi sic, vt quando constituitur
 vsusfructus ciuitati tenet: quamuis ci-
 uitas semper duret vsq; in centum an-
 nos, quibus finitis ad dominum reuer-
 tetur. ff. de vsuf. l. An vsusfructus. Sic
 21 etiam hîc. Præterea non est nouū ne-
 que insolitum cōcedi feuda Ecclesijs.
 Rub. de capitulis Corradi. §. Item si
 clericus. Vnde si vasallus infeudauit
 Ecclesijs vel prælatis, nō poterit eum
 dominus redarguere. Hoc forsā pos-
 set proinde tolerari in regno Hieru-
 salem propter fauorem defensionis fa-
 ciendæ ab eis contra pessimos Sarra-
 cenos, inuadentes assiduè iura regni.
 Si autem negligeret Ecclesia seruire,
 caderet à iure feudi ipso iure. Rubr.
 Quæ fuit prima caus. benef. amit. §.
 Sed non est alia iustior. Nam & hoc
 est alias. C. de sacros. Eccles. l. Iubemus
 nullum, quòd negligendo vel omitten-
 do po.

do potest praelatus facere deterio-
 rem conditionem Ecclesie de præs. c. 1.
 16. q. 3. c. placuit vt quicunq; & defi-
 nitur. ext. c. firmitate. Nec est contra
 rationem communem: Multa nanque
 pro vtilitate publica cōtra rationem
 iuris communis introducta sunt. ff. ad
 l. Aquil. l. Ita vulneratus. §. vlt. Sin au- 22
 tem feudū esset alicuius domini secu-
 laris, graue esset domino, si vasallus
 alienaret alicui de prædictis, quibus
 dominus principalis par esse non pos-
 set: & ideo eius causa durior esset. ar.
 ff. de alienat. iud. mut. causa facta. l. 3.
 Itē queritur, an vasallus poterit rem
 feudalem obligare? Videtur quòd sic. 23
 arg. ff. de pig. l. Res hypothecæ, sed cō-
 trà est Rubr. de feud. c. Imperialem.
 Item an poterit locare? R. quòd sic:
 quia prohibetur alienare, vt Rub. de
 feud. l. c. Imperialem. Sed locare nō est

- alienare: quia proprietatē & possessionem rei locatæ retinemus. ff. Locati. l. Non solum & ff. de vi & vi arm. l. fin. Sic & commodare & deponere potest mobilia, quæ sunt in feudo eadē ratione. ff. Commod. l. Rei commodatæ, & Ru. Qualiter olim poterat feudal. s. donare: nisi locatio esset fraudulēta alienatio.
- 25 Item quæritur, an quolibet casu poterit vasallus alienare feudum domini voluntate? R. Si feudum est nouum, puta concessum ipsi vasallo, tūc potest alienare, Si sit antiquum non, etiam domini volūtate, nisi agnatis factō consentiētibus, ad quos esset beneficiū reuersurum. Rub.
- 26 de alienat. pater. feudi. in princip. Itē quæritur, an legare illis vel hæredes instituere illos possit, qui aliàs non essent successuri? Videtur quod sic: Nā licet prohibeatur alicui rē alienare,
- intel.

intelligitur inter viuos prohibitū, non
 in vltima voluntate. ff. de alienat. iud.
 mut. caus. facta. l. Ex hoc edicto. §. Si
 heredem: & transfertur dominium,
 cūm transfertur in vltima voluntate.
 Sed quòd non valeat relinqui etiam
 in vltima voluntate patet: quia eius
 alienatio prohibita est à. l. prædicta
 Imperialem. Rub. de vasallo qui cont.
 constit. Loth. c. 1. Sed quæritur, an do 27
 minus viuente vasallo poterit alium
 infeudare sine vasalli volūate? Vide-
 tur quòd non. Rub. de feud. c. Imperia
 lē. §. præterea in fine. Sed cōtra Rub.
 Si de feud. def. content. sit inter dom.
 & ag. vas. c. Moribus. Sol. Potest in-
 feudare sub cōditiōe, scilicet si ad ip-
 sum dominum reuertetur, secundo va-
 jallo. tit. de inuest. de re al. facta. & de
 feud. dato in vicē legis com. §. Si quis 28
 inuestierit. Itē quæritur, an dominus

poterit videri, donare, vel legare ius suum, scilicet directum dominium? Videtur quod sic. C. de donat. l. Spem: Nam proprietarius legat rem, in qua alius habet vsumfructum, & vni legat proprietatem & alij vsumfructu. ff. de vsuf. leg. l. si alij. Sed videtur non licere domino sine vasalli voluntate.

Rubrica de lege Corradi. § Ex eadem lege. Quod Mediolani non obtinet: ibi enim dominus sine curia etiam totum beneficium alienare potest: dum tamen aut æquali domino aut maiori
 29 detur, non sine vasalli voluntate. Item quando totum suum ius alienat, an nouo domino iurabit fidelitatem? Certè cum licita est alienatio, & alienat æquali domino vel meliori, vasallus tenebitur nouo domino obedire. Nec obstat si ipse Vasallus esset nobilior domino prælibato. Eo enim iure quo

fallus est, minor quolibet domino re-
 putatur. arg. ff. de iurisd. om. iud. l. est
 receptum. Assumpsit namque perso-
 nam vasalli cum feudū recepit. Non
 ergo pudeat semper eādem donec feu-
 dum durat, habere personam: arg. C.
 de postulando. l. Quisquis. s. vlti. hoc
 enim euenire posse prospicere debuit.
 ff. Locati. l. Si quis domum. s. j. ff. de
 dam. infect. l. Qui bona. s. Cum inter,
 & ff. ad Treb. l. Lucius. s. pen. Quid 30
 autem si vasallus recusat facere fide-
 litatem? Tunc feudo priuatur. Rub.
 Per quos fiat inuestitura. s. Nulla au-
 tem, & c. Rub. Quæ fuit prima caus.
 benef. s. Sed non est alia. & poterit
 deijci de eo. arg. ff. Locati. l. Quæro s.
 Inter. & C. Locati, l. Eiusdem: & C.
 de iure Emphyt. l. 2. C. de sacros. Eccle-
 sijs. Auth. Qui rem huiusmodi. Et ita
 est vnus casus iste, quo potest vāfallus

- expelli à feudo. Alios casus nota inf.
 Quibus modis feud. amitt. s. Item
 31 qui à domino. In summa nota, quòd si
 aliquis de Capitaneis vel maioribus
 vel minoribus valuasoribus suum feu-
 dum totum, vel feudi partem aliena-
 uit, & ipse vel hæres eius sine hærede
 decessit, totū quod fecit, reuocari de-
 bet: quia beneficium senioribus aperi-
 tur. Rub. Apud quem vel quos contro-
 uersia feudi definiatur: aliàs de feud.
 32 dand. min. valuas. Sed pone, sit capita-
 neus quidā, qui in quadam charta sua
 scripsit. se omnia bona tali vel tali vē-
 didisse: nūquid & feudum vendidisse
 censebitur? Et beneficia seu feuda in
 venditione non contineri, constat: ni-
 si expressè actū sit vt vēdantur. Rub.
 qui debeant succedere in feudo. c. qui-
 dā capitaneus. In generali enim alie-
 natione feudum non continetur: nisi
 dictum

dictum fuerit nominatim. Rub. Si de feud. def. contentio sit. c. In generali alienatione. argumen. ff. de pig. l. obligatione generali & . ff. de privileg. cred. l. penult. & C. quæ res pig. oblig. poss. vel. non. l. 1.

QVIBVS CASIBVS ET MO-
DIS FEVDVM AMITTATUR
Titulus IX.

1. *Sine certaratione & conuicta culpa nemo feudo priuandus est.*
2. *Pluribus modis feudum amittitur.*
3. *Morte quomodo feudum amittatur?*
4. *Capitis deminutione maxima quomodo?*
5. *Capitis deminutione media quomodo?*
6. *Ingratitudine amittitur casib. qui consistunt aut in faciendo, aut non faciendo.*
7. *Vasallus dominum scienter assiliens, feudo priuatur.*
8. *Vasallus assiliens castrum, in quo dominus est, itidem priuatur.*
9. *Vasallus impias manus in dominum mittens feudo priuatur*
10. *Idem est si manus saltem leuarit.*

11. Non sic strictè agitur cum uasallo ut cum li-
berto
12. Vasallus dominum diffamans feudū perdit.
13. Vasallus dominum ad sui tutelam diffamās,
excusatur.
14. Vasallus domino graue dispendium sua de-
latione inferens, feudo priuatur.
15. Vasallus spontè testimonium dicens in caput
domini, feudo priuatur.
16. Vasallus dominum de crimine capitali accu-
sans priuatur.
17. Excusatur si accusauerit non criminaliter.
18. Excusatur item suam suorumq; iniuriam
prosequendo.
19. Vasallus crimen, quod domino intendit,
probans, excusatur.
20. Vasallus excusatur retorquendo crimen
obiectum.
21. Vasallus ante sententiam desistens ab accu-
satione ueniam meretur.
22. Vasallus spontè contra dominum aduocās
feudo priuatur, secūs si coactus à iudice.
23. Vasallus iudex contra dominum iustè pro-
nuncians, excusatur: secūs si dolo.
24. Vasallus errore dominum in seruitutem
reuocans excusatur.
25. Pœna aucta à iudice in accusatione uasalli
contra

contra dominum instituta uasallus non tenetur.

26. Vasallo etiam in modica criminali causa dominum accusare non licet.

27. Vasallus uxori uel liberis domini iniuriam faciens feudum amittit.

28. Vasallus feloniam committens, ob quam in curia domini stare nequeat, feudo priuatur.

29. Vasallus tradendo munitiones domini feudo indignus redditur.

30. Vasallus copulans parentelam cum inimicis domini, feudum amittit.

31. Vasallus nisi subuasallum qui dominum offendit, ad satisfaciendum domino deducat, feudum amittit.

Vidistis supra qualiter feudum acquiratur & alienetur. Sed quia ius quo utimur consistit non tantum in acquirendo & conseruando, sed etiam in amittendo. vt. ff. de leg. & Senatus. l. fui: Consequenter uideatis quibus modis & casibus amittatur feudum. Nam sine certa ratione & conuicta culpa non est quis feudo uel beneficio priuandus. Rub. de feudo sine culpa

culpa non amittendo . c. Sancimus.

- 2 Sciēdum ergo est, quòd feudum amittitur pluribus modis: morte, capitis diminutione maxima & media, ingratitude, negligentia, clericatione, inuasionē, refutatione, bonorum cessione, alienatione illicita, præscriptione facta ab altero de re feudali, euetione rei, re extincta, & negatione, siue mendacio scienter factò de re feudali.
- 3 Amittitur ergo morte, scilicet quando vasallus moritur, cui erat ad vitam concessum: vel si in hæredes & ipse sine hæredibus moritur, tunc feudum finitur, & ad dominum reuertitur: sicuti amittitur, & perit vsusfructus morte vsufructuarij. l. Quib. mo. vsusf. amitt. l. Sicuti in annos. §. Morte.
- 4 Capitis diminutione maxima amittitur, veluti cum de libero factus est seruus: vel damnatus in perpetua
- vin-

vincula, vel ad opus metalli: quo casu
 perdit liberam ciuitatem & familiã.
 ff. de capit. diminut. l. vlt. Item media 5
 capitis diminutione amittitur, quan-
 do amittitur ciuitas, & familia, tamẽ
 & libertas retinetur: vt cum aliquis
 est ferbannitus, sicut fieri cõsuevit in
 ciuitatibus contra malefactores, qui
 habentur loco deportatorum. ff. de bo-
 nis libert. l. Qui cum maior. §. hi demũ.
 Ingratitudine amittitur multis casi- 6
 bus, qui cõsistunt aut in faciendo, aut
 non faciendo, id est, in negligẽdo face-
 re, quod facere debet: In faciendo cõ- 7
 mittitur ingratitudo per quam perdi-
 tur feudum, scilicet si vasallus assilie-
 rit dominum scienter: cognoscens do-
 minum suum esse. Rub. Quib. mo. feud.
 amit. §. Similiter. Rub. Quæ fuit prim.
 caus. benef. amitt. §. porrò si dominũ.
 Similiter si castrum domini, vel ciui-
 tatem

8 *tatē aſſilierit ſciens dominū vel domi-*
nam ibi eſſe. d. §. Similiter. & d. s. por-
 9 *rò ſi dominum. Item ſi irripias manus*
in dominum miſerit. argum. in Auth.
vt cūm de appell. cog. §. Illud quoq;
& dicto. §. porrò. Idem fortè ſi cura-
 10 *uit, vt dominus percuteretur in cor-*
pore ſuo. ff. de iniur. l. Non ſolūm. Quid
ſi manus aduerſus dominum leuauit,
non tamē percūſit? Quia iniuria eſt,
licet vis abſit, tamē noxiuſ eſſe vide-
 11 *tur. ff. de iniur. l. Item apud. §. Si quis*
pulſatus. Quid ſi quadam contumacia
vel iactantia ceruices aduerſus domi-
num erexit, aut leuis offenſæ contra-
xit culpam? Videtur ſeudo priuari: ſi-
cut libertuſ hoc faciendū contra patro-
num, priuatuſ eſt dicta libertate. C. de
liber. & eorum lib. l. Si manuſ miſſuſ.
Sed forſan nō ſic ſtrictè agitur cōtra
vaſallum iſto caſu, ſicut contra liber-
 tum,

tum, qui cū esset seruus & non homo, factus est homo, bonum est vt honoret & reuereatur patronum, qui manumisit eum, vt eum aduersarium non haberet. Grauiori siquidem pœna afficiendus est libertus, cū maius beneficiū est collatum. argumen. C. de Episc. & Cler. l. presbyteri in fine. Itē ¹² si diffamationem & inhonestam iniuriā domino intulerit: vel vitæ eius insidiatus fuerit veneno, vel gladio, vel aliter. vt præallegato. titul. Quæ ¹³ fuit prima causa benef. amit. §. porrò. Excusatur hoc casu quando iniuriatur domino ad tutelam sui vasallus: tunc enim non dicitur iniuriari, sed iure facere. ff. de iustit. & iure. l. vt vim. & ff. ad. l. Aquil. l. Scientiam. §. Qui cū aliter. Item si delator domini ¹⁴ sui extiterit, & propter suam delationem graue dispendium fecit eum sustinere.

nere eod. tit. §. Itē si delator. Sic hares
 filius priuatur hæreditate patris, &
 patronus bonorum possessiōe liberti,
 qui delator eius extiterit, vt in Auth.
 vt cūm de appel. cog. §. causas. Idem est
 si delatorē submisit, vel pro eo in cau-
 sa delationis fideiussit, vel suo testi-
 monio eum iuuat. ff. de bon. libert. l.
 Qui cūm maior. §. 1. & ff. de his quib.
 vt indig. l. Legatum. §. Qui accusauit.

15 Quod autem dicitur, si testimonium
 dixit in caput domini vel patroni feu-
 do priuari, intelligatis quando spon-
 tē dixit, secus si coactus fuerit à Iudi-
 ce perhibere testimonium veritati. vt
 ff. de his quib. vt indig. l. Post legatū.
 §. Iis quoq; & ff. si quis cont. l. 2. §. 1.

16 Item si accusauerit dominum de cri-
 mine famoso vel capitali: nisi fecerit
 hoc pro Principe vel re publica, tunc
 excusatur, vt in Auth. vt cūm de ap-
 pel.

pel.cog.s. Causas autem. Item excusa 17
 tur, licet accusauerit nō tamen crimi
 naliter. ff. de bon. lib. l. Qui cū maior.
 Item excusatur, si accusando suam, 18
 suorumq; iniuriam prosequatur va
 sallus, eadem. l. Qui cū maior. §. Si
 patris mortem. Item si crimen quod 19
 intendit, probauit vasallus, iure excu
 satur secundum quosdam. ff. de iniurijs
 l. Eum qui necessitate. Hoc tamen in
 telligo quando intererat liberti pro
 pter necessitatem dominum accusa
 re, vel ratione officij quod gerebat.
 ff. de in ius voc. l. Quantum. Aliās quā
 uis patronus deliquerit, non debet ip
 sum denūciare vel deferre: Si fecerit,
 beneficio indignus est. vt suprā dictū
 est. §. Item si delator. Item excusatur, 20
 si accusatus retrorsit in eum crimina.
 Ignoscendum enim est ei vasallo, qui
 prouocatus, voluit se vlcisci. ff. de bo-

- nis libert. l. Qui cū maior. s. Idem pu
 21 to. Item si ante sententiam destiterit
 ab accusatione: vel si appellatione in-
 terposita desijt. ead. l. Qui cū maior. s.
 Accusasse. Quod potest intelligi quan-
 do nondum probavit crimen obiectū:
 & sic iniuria non habuit effectum. ff.
 22 Quod quisque iur. l. i. s. fin. Quid si fuit
 aduocatus contra dominum? Videtur
 excusari. Quia aduocatus nō accus. ff.
 de bon. libert. l. Qui cū maior. s. si pa-
 troni. Argumen. contra. ff. de. Inoffi.
 testam. l. vlt. & expressè extr. de po-
 stul. c. vlt. vbi dicitur: Clericus qui con-
 tra Ecclesiam, à qua beneficium obti-
 net pro extraneis aduocatus, vel pro-
 curator esse præsumit, tãquam ingra-
 tus potest (maximè si clericus sic e-
 iusdē Ecclesiæ) beneficio huiusmodi
 spoliari. Et etiam argumen. i. q. 7. c. i.
 16. dist. c. Si imperator. 3. q. 1. c. nulli &
 sic

sic vasallus tenetur domino. 22. q. 5. de
 forma. & in vsib. feud. quomodo feud.
 amitt. Quidā distinguunt, an coactus
 à prætore aduocationem facit, & tūc
 propter iussum Iudicis excusaretur.
 arg. ff. de aq. pluui. arc. l. Quanquā. ff.
 de. Iurisd. om. iud. l. si quis id quod. do
 li, id est, ab ipso prætore iussus: potest
 enim prætor compellere aduocare. ff.
 de. postul. l. 1. §. ait. prætor. & C. eod.
 l. prouidendum: & sic intelligo dictū
 §. Si potroni. Quod ignoscendum est
 ei qui non spontè accusauit, vel aduo-
 cavit ead. l. Qui cum. §. Si pater. An
 sine compulsionē spontè pro extraneis
 cōtra dominū aduocavit, & tūc bene-
 ficio est indignus, vt. §. clericus autem
 cum suis concordantijs. Item si vasal-
 lus est Iudex, & in causa domini con-
 tra ipsum pronunciat, videtur si iustè
 iudicat excusari, quia Iuris executio

23

non habet iniuriam. ff. de iniurijs. l. In-
 iuriarū. §. 1. Si autem malè & dolo,
 tunc domino tenetur ad omne inter-
 esse, vt. ff. de Iudic. l. filius. §. Iudex, &
 Instit. de oblig. quæ ex quas. del. nasc.
 in princip. vel si placet domino, priua-
 re poterit eum feudo: quia venit con-
 tra debitam fidelitatem: quia iura-
 uit vel promisit iura domini defensa

24 re. Quid si petat dominum in seruitu-
 tem suam vt seruum redigi, & non ob-
 tinuerit, mox veritate comperta pas-
 sus est ipsum in libertate morari? dicē-
 dum est vasallo hoc non obesse, maxi-
 me si habuit iustam causam errandi,
 ff. de bon. libert. l. In seruitutem. §. Si

25 petierit. Item quid si vasallus dominū
 accusauit eo crimine cuius pœna non
 est capitalis, veruntamen iudicanti
 placuit augere pœnam? Videtur hoc
 non nocere vasallo: quia imperitia seu
 seue-

seueritas iudicantis hoc fecit. ff. eod.
l. Qui cūm. s. is demū. Similiter econ- 26
uerso accusauit de crimine capitali,
Iudex tamen benignius puniuit, vt
non obsit instituta accusatio, eod. tit.
l. Idem est. Sed videtur non licere va-
sallo dominum accusare etiam in mo-
dica criminali causa, vel testimoniū
cōtra ipsū dicere, aliàs priuatur. Ru.
de consuet. recti feudi. s. Similiter va
sallus. Item committitur ingratitude 27
in faciendo, videlicet si vxori vel fi-
lijs domini iniuriam fecerit: quia per
eos dominus iniuriā patitur. ff. de in-
iurijs. l. prætor. s. Non solūm. Institu.
eod. titu. s. patitur, & facit optimè. ff.
de off. præfecti vrb. l. i. s. Cūm patro-
nus. Item si fratrem suum occiderit, 28
vel nepotem vel filium, ad hoc vt totū
feudum habeat, vel aliam feloniam
cōmiserit. Verbi gratia, hominē tra-
G 4 dendo,

tradendo, vt ampliùs in curia stare non possit, quod intelligo hominẽ qui domino seruiebat, tunc benè priuabitur. Rubr. Quibus mod. feud. amitt. §. Item si fratrem. Rub. Quæ fuit prim.

29 caus. benef. amit. s. si verò. Item si munitiones domini, in quib. dominus cõfidebat, tradiderit inimicis, quia facit contra sacramentum fidelitatis in illo articulo Tutum, suprà de forma

30 Iuramenti. §. Tutum. Quid si cum inimicis domini parentelã copulauerit? Videtur, si in contrarium domini sui fecit, beneficio spoliari. argumẽ. ff. de off. præf. vrb. l. i. s. Cùm patronus & C. de Inoff. testam. l. Liberi in fine.

31 Illud quoque sciendum est, quòd si vasallus de feudo suo alium vasallum habuit, & vasallus vasalli dominum domini sui offenderit, nisi pro seruitio alterius domini sui fecerit, feudo suo priua-

priuabitur, & ad dominum suum ad quo ipse tenebat, reuertetur: nisi requisitus ab eo, paratus fuerit satisfacere maiori domino, quem offendit, & nisi vasallus eum qui maiorem dominum offendit, requisierit vt satisfaciat domino, feudum amittit. Rubric. de feu. c. Imperialem. §. Illud quoque.

QUALITER FEVDVM NE-
GLIGENTIA DEPER-
DATVR.

1. Vasallus nisi intra annum & diem domino mortuo, heredem inuestitura requirat, feudo priuatur.
2. Vasallus de fidelitate domino præstanda tribus vicibus requisitus, eam facere negligens, feudo spoliatur.
3. Hoc ita: si maior sit 14. annis, secus si minor.
4. Vasallus grandem iacturam, quam domino imminere norat, celans, feudo priuatur.
5. Vasallus iacturæ domini non resistens, teneatur de negligentia.
6. Non debet, qui scit, ulterius certiorari.

7. Vasallus dominum in acie periclitantem dimittens, feudum amittit.
8. Vasallo ad defensionem domini inutili nihil imputatur.
9. Vasallus dominum mortiferè uulneratum dimittens, excusatur.
10. Vasallus qualiter dominū iuuare teneatur?
11. Vasallus uitam domini suæ præponere non tenetur.
12. Vasallus an semper dominum iuuare teneatur, siue iustè siue iniustè prælietur?
13. Dominus antiquior cæteris est præferendus: ut & Papa, & Imperator.
14. Heres propter ingratitude à prædecessore suo remissam, uasallum priuare nequit.
15. Vasallus dominum è captiuitate pecunia liberare nõ tenetur: nisi id commodè facere possit.
16. Vasallus domini periuriū sua pecunia auertere non compellitur. (netur.
17. Vasallus ad alimenta domino præstanda tenetur.
18. Vasallus ad domini inclusi liberationem, tenetur: aliàs feudum perdit.
19. Vasallus domino iustitiam negās, feudo expoliatur.
20. Vasallus quantocunque tempore domino seruitium non obtulerit, non propterea feudo expoliabitur.

21. Vasallus ad expeditionem domini uocatus, ni equè acceptabilem domino mittat, uel ipse ueniat, feudo priuabitur.
22. Spatium competens ueniendi quod sit?
23. Vasallus si in re feudali malè uersetur, uel ea dominus ad egestatem redactus opus habeat, feudo expelli potest.
24. Vasallus si committat feloniam, ob quam incuria domini stare nequeat, feudo priuatur.

NEgligentia quæ committitur in non faciendo, amittitur feudū: scilicet, si vasallus per annū & diem domino suo mortuo steterit, quod hæredem domini sui inuestituram petendo, & fidelitatē pollicendo non adierit: contra si domino superstitē, & filius eius per dictum tempus prædicta facere neglexit, beneficio carebit. Itē si dominus principalis inuestituram pollicēdo vasalli fidelitatem petierit, & illo non præstante dominus tribus vicibus, conuenienti tempore interposito,

Sito, forte septē dierū spacio ad curiā
 suā super hoc proclamauerit, & vasa-
 lus tribus vicib. à suis parib. citatus,
 iurare voluerit. Si tamē beneficiū tale
 sit, vt pro eo iusiurādum fieri debeat:
 Sunt enim quædam feuda ita data, vt
 pro his fidelitas nō sit præstāda. Rub.
 Quæ fuit pri. caus. benef. amit. §. est &
 alia. Hoc ita si vasallus talis maior
 3 14. an. sit, nāq; trāsactō anno & die,
 feudū amittitur, & ad dominū redi-
 bit. Rub. de feud. c. Imperial. §. si quis.
 Minor autē xiiij. annis fidelitatē fa-
 cere nō cogetur vsq; dū fuerit doli ca-
 pax, & ideo feudū interim nō amitti-
 tur. Rubr. si de feud. content. sit inter
 domin. & ag. vas. §. si minori & §. Si
 quis decefferit. Qualis autē sit forma
 Iuramēti diximus sup. vnde dicatur
 4 feudum & de forma Iuramenti. Item
 si vasallus præscierit aliquem contra
 domi-

dominum suum assaltum vel mortem,
 vel captionem, aut patrimonij gran-
 dem iacturam facere molientem: de-
 bet dominū super hoc quān citiūs po-
 test certiorare, vel per se vel per aliū,
 vt proinde dominus sciens prudensq;
 periculum valeat declinare. Quod si
 non fecerit, doloque vel negligentia
 sua vel fraude celauerit, beneficio se
 cariturum agnoscat. Rub. Quæ fuit
 prima causa benef. amit. §. prætereā
 si vasallus. Item si resistere potuerit,
 & non fecit, tenebitur: sed si resistere
 vel denunciare non potuit, non tene-
 tur. ff. Locati. L. Itē queritur. §. Ex-
 exercitu veniente. Quid si domino inno-
 tuit? Videtur non teneri vasallus si nō
 denunciauit: quia non debuit, qui sci-
 uit, certiorari. ff. de administ. tut. l. si
 pater. §. Ex quo innotuit, & ff. de act.
 empti. l. i. in fine & ext. de Elect. c.

- 7 cum inter vniuersas. Item si dominū suū cū quo ad præliū iuit, in acie periclitantem dimisit. Rub. Quæ fuit prima caus. benef. amit. §. Item qui dominum. Et intelligatis si dimiserit non mortuum, nec mortiferè vulneratū, cū ad hoc ipse posset ei adiutorium ferre. Rubr. Quib. modis feud. amit. l. prima, & de feudo sine culpa nō amittendo. §. Si quis miles, vel cum eo non laborauerit, si potuerit, vt. ff. ad Silleianū. l. 1. §. Occisorum: vnde dicitur cū posset opem ferre, vel iuuamen, & non contulit. Quid enim si vasallus erat graui infirmitate detentus, ita quòd dominum non potuit iuuare: aut quid si manibus abscissis mortiferè vulneratus vasallus fugijt: vtpote ad defensionem domini inutilis constitutus: tunc non imputabitur ei. argum. ff. eod. tit. l. Si quis in grani. Nam nec liber-
- 8

*libertus valetudine impeditus peccare videtur si operas nō pręstitit. Nec enim potest per eū stare videri quo minus operas pręstet. ff. de oper. lib. l. Libertus qui. Itē bene dicitur nō mortuū, nō mortiferē vulneratū: quia si mortuū, vel mortiferē vulneratū dimisit, quia æque periturus erat dominus, etiam si secū stetisset vasallus, tūc non imputabitur fugiēti. arg. ff. Quod vi aut clā. l. Si alius. s. Est & alia. & argu. C. de iure Empbyt. l. i. in fine. Sed qualiter debuit opem ferre seu dominū iuuare. Resp. corpore suo cū armis opponendo se cōtra aduersariū, & voce clamādo vt vicini eū audirēt, & succurrerent: cū ipse solus resistere nō valeret. ff. ad Sc. Silleianum. l. i. s. Occisorū in. Rub. de alienatione paterni feudi. s. si à morte. Sed quæritur, an debeat vasallus vitam domini præponere suæ, vt
9
10
mori*

mori non recuset pro domino liberando: sicuti debet facere seruus pro domino. ff. ad Silleianum. l. 1. §. Hoc autem Sc. §. hoc rescriptū, §. l. Cū dominus. Sed non puto vasallum sic astrictum domino sicuti seruū, debet ergo iuuare si potest sine sua morte, sicut libertus patronum, vt. ff. de oper. libert. l. Hæc demum ibi sine periculo vitæ §. l. Artificij, §. vltro ad eum se conferre, scilicet quanuis non sit à domino requisitus, quando scit eidem domino periculum vel mortem imminere, vel ipsum obsessum, §. tunc si non iuuat, feudo priuabitur. Ru. Hic finitur lex, deinde consuet. reg. incip. §. Ad hoc quantumcunq;. Item. Rub. Si de feudo contentio sit inter dom.

12 §. agn. vasalli. c. licet vasallus. Sed nunquid debet iuuare dominum semper, iustè siue iniustè prælietur. Rubr.

secundò

secundum sententiam Oberti excusa-
tur vasallus, si ad offendendum alios
dominum nō iuuat, cū palām est ip-
sum irrationabiliter praeliari: sicut
& seruus excusatur qui dominum
suum in adulterio deprehensum, & à
marito interfectum non iuuat. ff. ad
Sillan. l. Si quis. §. I. Sed in hoc capitu-
lo sunt qui diuersum sentiāt, quorum
sententia nō placet. Nam ad inhone-
sta vel illicita fidelitatis debitū non
extenditur. ff. de operis libert. l. Hæc
demum. Cū autē dominus iustè præ-
liatur, vel iustā causam habet defen-
sionis, aut dubitatur an habeat iustā
causam vel iniustā, tūc vasallus debet
dominū iuuare tā ad offendendū quā
ad defensionē faciendā: Si autem pa-
lām est, quod dominus irrationabili-
ter guerram facit, adiuuet eū ad eius
defensionem, ad offendendum verò

H alium

- alium dominū iuuare non tenetur, & si non adiuuit beneficium non amittit. Sed cūm voluerit iuuare poterit, si volet. Hæc omnia sunt in. Rub. Hic finitur lex deinde consuetud. regni.
- 13 incip. statim in princip. Et etiam debet dominum iuuare contra omnes, & contra filium, & patrem, & fratrem, non tamen contra alium dominū antiquiorem: hic enim est cæteris præferendus, eod. c. circa finem. §. Contra omnes. & argumen. ff. de condict. Indeb. l. frater. Argumentum contra. C. de excusat. tut. l. Humanitatis. Sed non iuuabit cōtra dominum Papam, vel Imperatorem, vel regem: quorum personæ sunt exceptæ à Iuramento fidelitatis. Rub. de feud. c. Imperialem. §. præterea: & extra de iureiur. c. venientes.
- 14 Quid autem si vasallus dominum offendit, dominus tamen veniēs ad mor-

ad mortē, nihil dixit de offensa in vltima voluntate, neq; abstulerat ei feudū, an hæres domini poterit ppter illā ingratitudinem antea cōmissam, feudo eum priuare? Videtur quòd non. ar. C. de Inoff. testam. l. Omnimodo. ff. de probat. l. periculo. ff. ad Sillan. l. i. §. fi. & C. de reuoc. donat. l. vlt. Nisi in ipso transitu mortis fuerit ingratus, vel in faciendo, puta occidendo, vel mortis causam dando, quod idem poterat. ff. l. Aquil. l. Qui occidit. §. fin. vel negligendo facere, quod debebat, vt habes quando dominum periclitantem non iuuat, vel alia quæ dicta sunt de negligendo in ipso transitu vitæ, tunc hæres talem ingratitudinem iudicare poterit & debet. ff. de his quib. vt indig. l. vlt. §. Item quæritur, 15
an sicut tenetur dominum si potest à morte liberare vt dictum est, teneatur

similiter dominum in captiuitate po-
 situm liberare si potest redimere? Vi-
 detur quòd sic: aliàs priuatur feudo,
 sicuti filius hæreditate. vt. C. de Episc.
 & cler. Auth. si captiui. Comparatur
 enim captiuitas morti fictione. l. Cor-
 nelia, quæ fingit captum à die capti-
 uitatis mortuum esse. C. de capt. & po-
 stlim. reuers. l. i. Super his videtur mi-
 hi, quòd si ei est copia pecuniæ vel ver-
 borum, vt redemptionis commodum
 facere possit, quod debet facere ratio-
 ne beneficij sibi dati. Idē puto, si erat
 in alio graui personæ periculo consti-
 16 tutus. Non autem si dominus iurauit
 se debitum certo domino ac tempore
 soluturum: quod quia non poterat sol-
 uere in periurium incidebat, & vasa-
 llus eū liberare posset suam pecuniam
 dando, & non facit, beneficium per-
 dit, sed retinet sibi vasallus. Quoniam
 ad

ad hoc faciendum nō est domino obligatus. Ru. Si de feud. def. cont. sit inter dom. & agn. s. Licet vasallus domino. Sed quero, quid si dominus ad summā egestatem peruenit, ita quòd fame moriatur: an vasallus tenetur ei in alimentis necessarijs subuenire. Resp. sic: aliàs feudum reuocabitur. argumen. ff. de lib. ag. l. Alimenta. & in Auth. vt liberti de cetero aureo annulo nō fung. s. Illud: & ff. de Iure patronat. l. diuus. s. 1. & l. Ingratus: tenetur enim dominum à morte liberare, & hæc indistinctè dicit. s. si à morte. Quia non refert ex æquipollentib. quid contingat: siue gladio, siue fame dominus moriatur, debet ipsum dominum adiuuare. Item si cognouit dominum inclusum, cum potuerit non liberauerit, feudum perdet. Rub. Quæ fuit prima caus. benef. amit.

- 19 *s. Item si delator versic. vel si cognouerit. Item qui domino suo iustitiam facere noluerit, feudo expoliandus erit, idem est, si seruitiū debitum pro feudo facere recusarit: hoc intelligatis si facere poterat: aliās si valetudine impeditur quo min⁹ possit seruire, non tenetur. Quia non videtur tunc per eum stare. l. aurea. ff. de oper. lib. l.*
- 20 *libertus. Quid autem si non obtulit vasallus domino seruitium quantocūque tempore steterit, an ne propterea feudum perdet. Resp. quòd non, dummodo petenti domino seruire paratus est: id quod si nō fecerit, amittit beneficium. ff. de oper. libert. l. Cūm patronus: tamen si sciat seruitium domino expedire, vel ei magnum periculum imminere, etiā irrequisitus iudicium & seruitium domino præbere debet. Rub. si de feud. def. cōt. sit inter dom.*

& ag. vas. s. Licet vasallus: & Rubr.
 Hic finitur lex & consuetud. reg. in-
 cip. s. ad hoc quantocunque. Sic eijci-
 tur conductor & Emphyteuta si non
 soluit locatori debitam p̄sionem pro
 domo. C. de iure. Emphyte. l. 2. et si pa-
 ctum fecit locator de non expellen-
 do conductorem. Inest enim pacto ta-
 cita conditio, scilicet, si pensiones sol-
 uerit. Sic erit in feudo, si seruitium
 pr̄stiterit. ff. Locati. l. Quæro. s. Inter. 21
 In summa notādum est, quòd quicun-
 que indicta publica expeditione à do-
 mino vocatus ad eandē expeditionē
 spatio competenti venire neglexerit,
 feudum amittit nisi aliū domino pro
 se acceptabilē miserit, vel dimidium
 redditus vnius anni domino det. Rubr.
 de feud. c. Imperialem. Sed quod erit 22
 spacium competens? Respon. secūdam
 locorum distantiam computabuntur

- Vasallo venienti. XX. milliaria pro quolibet die. ff. Si quis currat. l. i. Itē
- 23 queritur, an possit dominus expellere vasallū de feudo, si malè in re feudali versetur: vel si domino ad egestatem deducto, bonis suis perditis expediat necessario rem feudale habere? Videtur quòd sic. Nam hoc locatori licet
- 24 facere contra conductore. C. locati. l. Aede. Illud etiam sciēdum est, si vasallus talem commisit feloniam, quòd in curia in qua boni & graues, sine verecūdia stare non possunt, priuandus est feudo. Rubr. de clerico, qui inuest. fecit. c. clericus. §. Inuitus.

QUALITER FEVDVM PER-
ditur per Clericationem.

1. Vasallus clericus uel monachus factus, feudum amittit.
2. Compromissum Sacerdotio obueniente, soluitur.

3. Monachi & sacerdotes quare feudum per-
dant?

4. Ingressor usumfructum in rebus alienis post
ingressum retinet uiuente domino.

Tem perditur feudum clericatiōe, 1
scilicet si vasallus est factus sacer-
dos vel monachus: vel Canonicus re-
gularis, vel sit in sacris ordinib. Rub.
Si de feudo contentio sit inter domi-
num & agn. vas. s. Qui clericus effici 2
tur. Sic soluitur compromissum sacer-
dotio obueniente: licet de nouo possit
in sacerdotem compromitti, sic ergo
poterit clerico de nouo beneficium in-
dulgeri. ff. de arbit. l. Non distingue-
mus. §. sacerdotio. Monachi verò qui 3
sunt inhabiles ad seruiēdum feudum,
id certè perdunt, quia pro mortuis re-
putantur. C. de Episc. & cleri. l. deo
nobis, in Auth. de nuptijs. §. distrabun-
tur. Ratio est quare prædicti perdūt
feudum: Quia quando facti sunt mi-

lites Christi desinunt esse milites seculares. Rub. de feudo fœmina. c. 4. Ex hoc illud. & Rub. de vasallo milite, qui arma bellica deposuit. Quid autem si ingressor ante ingressû habebat precarium, vel libellû, vel vsumfructum in rebus alienis, an duret etiam post ingressum viuente illo domino. Respõ. quòd sic. argu. C. de episc. & cler. l. Si quis presbyter. & ff. de donat. inter vir. & vx. l. Si mors. i. responso. Resp. est, quia in talib. nõ exigitur seruitiû psonale. sed Reale, quod à monasterio æquè poterit solui. Sed videtur quòd etsi debeat Monachus ingressor, vel sacerdos factus seruitium personale, quod illud possit præstare per alium substitutum similem sibi. argument. C. de agentib. in reb. l. vlt. & C. de Episcop. & cleric. l. Quisquis. Et si velis hanc opinionem sequi in substituto, vide

vide illa quæ notauimus supra in Rubric. Qui potest dare feudum. §. Item dabit in feudum.

QUALITER PERDATVR
feudum Inuafione.

1. Vasallus sua authoritate rem feudalem à domino adhuc possessam inuadens, ea priuatur.
2. Vasallus rem feudalem etiam ab alio possessam, inuadere nequit.

Item perditur feudum Inuafione, I
quæ duobus modis cõmittitur. Primò si domino rem feudalem adhuc tenente, vasallus sua authoritate sine domini, vel Iudicis licentia rem inuadit. C. Vnde vi. l. Inuasor: licet ei dominus rem concesserit in feudum, tamen vasallus propria authoritate impbè capit illam. C. de acquir. poss. l. Nec ex vera. ff. eod. tit. l. Si ex stipulatu. Nam tunc ius quod in rem habet, propter suam furoris audaciam perdit.

Quid

Quid autem si vasallo possidete, alius ingressus est possessionē rei feudalis, & vasallus statim cū sciuit regressus est in possessionem. Respō. nō tenetur inuadere. ff. de vi & vi arm. l. 1. §. vi possidere.

QUALITER PERDITVR
feudum refutatione.

1. Refutatione quomodo feudum amittatur.
2. Feudum à uasallo refutatū ad agnatos trāsīt, qui essent successuri.

- I** Tem perditur refutatione, cū vasallus renunciat feudo. Rub. de vasall. qui cont. const. Loth. & c. c. 1. in fine. Nemo enim inuitus cogitur habere beneficium. ff. de reg. Iur. l. Inuito.
- 2** beneficium. Item sciēdum est, quòd si vasallus feudum reliquit, illud trāsīt ad agnatos, qui essent successuri in feudo, & filius vasalli ad illud nullo modo

modo aspirabit. Rub. Quando vasall. feud.priuatur. &c.

QUALITER FEVDVM PER-
ditur cessione?

Item perditur cessione bonorū: & **I**
ideo ab omni opere quod ratioe feu-
di & bonorum sibi incumbibat, libe-
ratus est cessione bonorum & feudi.
C. qui bonis cedere possunt. l. In om-
ni. &c.

QUALITER FEVDVM PER-
ditur alienatione.

1. Feudum alienatione non permissa in casu fa-
cta, perditur.

2. Quib. casib. licitè feudū alienetur remissiue.

Perditur feudum alienatione fa- **I**
cta in casu non permissa. Rub. de
vasallo, qui cōtra const. Loth. & tunc
ad dominū reuertetur, vt ibi, & Ru-
brica de feud. c. Imperialem. Quibus **2**
autem casibus vasallus alienet licitè,
dictum

dictum est supra. Quibus mod. feudum alienatur. Si autē aliàs alienat, quàm permissum est, perdit illud.

QUALITER PERDITVR FEVDUM præscriptione.

1. Feudum tricennali præscriptione amittitur
2. Contra pupillum in pupillari ætate existentem præscriptio non currit.
3. Ecclesiæ res feudalis. 40. annis præscribitur.
4. Dominus rem feudalem. 30. annis præscribit.
5. Vasallo uendente rem feudalem nullo tempore ea præscribitur: secus si alio bonæ fidei uenditore.

1 **I**tem perditur feudum præscriptio
 2 **I**ne scilicet tricēnali quādo feudum
 est seculare, & alius quàm vasallus
 tanto tempore possedit. Et hoc intel-
 ligatis, quando vasallus est maior
 XXV. annis, tunc longissima præ-
 scriptio currit. Si autē erat pupillus,

non

non currit contra eum in pupillari
 etate: sed extunc post pupillarem eta
 te benè currit omnis actio personalis
 contra extraneum possessorem com
 petens toto tempore tricennali. C. de
 præscript. 30. ann. l. Sicut in rem. Si 3
 autem erat res Ecclesiæ feudalis, tunc
 40. annis præscribitur. C. de sacrosa.
 Eccle. Auth. Quas actiones: & ext.
 de præscript. c. ad aures. Item si domi 4
 nus tenuit rem feudalem. 30. annis
 quam vasallus non petijt ab eodem, si
 militer præscriptione huiusmodi per
 dit feudū, per. d. l. sicuti in rem. Quid 5
 si extraneus possessor emit bona fide,
 à vendēte bona fide, an. 10. annis pos
 sit præscribere? Videtur quòd sic. C. de
 præsc. 30. ann. Hæc vera sunt si emit
 ab alio bonæ fidei venditore non à va
 sallo. Nam vasallo vendente, nullius
 temporis præscriptione currente, res
 pote-

poterit vindicare. Rub. de feud. c. Imperialem. §. j. nullius temporis.

QUALITER FEVDVM PER-
ditur petitione, seu vindicatione.

1. *Quomodo feudum uendicatione perdatur?*
2. *Dominus re feudali euieta, uasallo ad equale beneficium præstandum tenetur, si denuntiatum sit, ut defenderet.*

I *Tem perditur feudū, si vasallo petente seu vindicāte rem feudalem, vel ipso possidente alius vindicaret, & fuerit iudicatum rem esse aduersarij. ff. de Iudicijs. l. Ex diuerso. & ff. de procurat. l. Pomponius. §. fin. Sed an isto casu tenebitur dominus vasallo de euietione? Rubri. si de feudo vasallus ab aliquo interpell. fuer. & do. eū def. vol. Innuit quòd si euietus denuntiauit domino vt defenderet, ipse teneatur vasallo ad æquale beneficium præstandum, si tamen ignorans*
vasalla

Vasallus de re aliena fuerit inuestitus. Rub. de Inuestitura. de re al. facta. extra de iure patron. c. pasto. & de præb. c. Cum secundum, & argumen. ff. de act. empti. l. Seruus. §. Sciens. C. de euct. l. actore. Si autem non denunciauit domino vt defenderet, non aget. C. eo. l. Emptor. & ff. eod. l. si ideo.

QUALITER PERDITVR
feudum Captiuitate.

1. Res feudalis in hostium potestatem redacta, feudum esse desinit iure tamen postliminij restituitur.
2. Re extincta, perit feudum.
3. Mutatione rei feudum non extinguitur.
4. Publicatione feudum soluitur sicuti & societas.
5. Negatione feudum amittitur, si ea scienter fiat.
6. Negatione nulla iura amittuntur.

Item perditur feudū captiuitate, I
id est, captiuitate perditur feudū,
I si res

si res feudalis in hostium potestatem
deuenerit, tunc quia res efficitur ho-
stilis, vt. ff. de acquir. rer. dom. l. Adeo
quidam. in princip. desinit esse feudū,
sicut desinit vsufructus. ff. Quib. mo.
vsusf. amitt. l. Si ager. iure tamē post-
liminij restituetur in pristinam cau-
sam vasallo. argum. dicta. l. Si ager.
feudum enim habet postliminium. ff.
de capt. l. postlim. reu. l. postliminium.

- 2 Re itaq; extincta perit feudū, puta
si casu perit tota res feudalis vel ali-
quo modo, ita quod res esse desinat,
vt puta si castrū, vel ciuitas destructa,
vel vt etiam in ea ducatur aratrum,
tunc extinguitur feudum, sicut vsus-
fructus. ff. Quib. mod. vsufruct. amit.
l. Si vsufructus ciuitati, vel si res feu-
dalis flumine vel mari inundata sit:
Nam ipsa etiam proprietates eo casu
amittitur. ff. eod. tit. l. Si ager. & hoc

verum

verum est, quando tota res feudalis perit. Sanè si in parte sit extincta, remanet in reliquo feudum. argument. C. de iure Emphyt. l. 1. in fine. Eo tamen casu quo per inundationem, vel destructionem castri perijt feudum, restituta re in locum pristinum, restituitur ius feudale. eod. tit. l. Cum usufructu. §. ff. de ser. rustic. præd. l. Et Atilicinus ait. Sed an rei mutatione perit, puta domo exusta vel excisa sylua, vel vineis extirpatis? Videtur quod sic. Nam ususfructus sic extinguitur. ff. Quib. modis usufru. amitt. l. Reperi. §. Rei mutatione. Sed puto contra: quia plus iuris habet feudatarius qui est dominus saltem utiliter, sicut Emphyteuta. ff. si ager. vectig. l. 2. §. fin. quàm usufructuarius, qui in proprietate nihil habet. ff. de usufru. l. 1. vnde quamuis domus tua exusta

- sit, non tamen perijt dominiũ in area.
 4 ff. de contrab. empt. l. domum. Item
 amittitur feudum publicatione facta
 de omnib. bonis vasalli: sic enim etiã
 societas soluitur. Quia cùm fiscus in
 omnibus bonis eius succedit, pro mor-
 tuo habetur. ff. pro soc. l. actione. §. pub-
 5 licatione. Ultimo sciendum est, quòd
 vasallus negatione perdit feudum,
 si scienter negauerit esse feudum, &
 dominus probauerit esse feudũ. Rub.
 de lege Corradi. s. Si fuerit inter do-
 6 minũ. Sic aliàs per negationẽ perdit
 quis ius sibi cõpetẽs. C. de nõ num. pec.
 Auth. Cõtra q. ppriã. C. qui pot. in pig.
 hab. Auth. Itẽ possessor. ff. de rei vind.
 l. fin. cũ suis similib. Debet ergo sapiẽs
 vasallus dicere potiùs & respondere,
 dubito vel nescio, & tunc non perdet.
 Rub. si de feud. def. cont. sit inter do-
 minũ & agn. vas. c. vasal. si feudũ. &c.

QUALITER FEVDO FINITO
fructus pertineant domino.

Titulus XI.

1. Maritus uel eius hæres soluto matrimonio fructus percipit pro rata temporis quo matrimonium perseveravit.
2. Fructuarij hæres percipit fructus totius anni.
3. Vsufructuarius maturis fructib. nondum perceptis decedēs, eos hæredi minimè relinquet.
4. Si ususfructus delicto perditur, fructus istius anni ad proprietarium pertinent: secūs si alia de causa.
5. Feudi ad dominum reuertentis fructus ad quem pertineant?
6. Dominus meliorati feudi precium reddere, aut ædificij ablationem permittere cogitur.

FFeudo finito post amissionem qua
liter fructus feudi pertineant do
mino, ad quem, & qualiter, & quot
non pertineant successoribus vasalli,
qui non succedunt, constat, ideo sci-
endum quid in similibus casibus dica
tur,

tur, ubi fructus à morte diuiduntur. Maritus enim vel eius hæres soluto matrimonio percipit fructus pro rata temporis, quo matrimoniū perseuerauit. ff. sol. mat. l. fructus. §. Papinia.

- 2 Fructuarij hæres percipit & retinet totos fructus illius, anni quo mortuus est fructuarius. ff. de vsuf. l. defuncta. & argumen. ff. de ann. legat. l. A nobis.
- 3 Si tamen vsufructuarius maturis fructib. nondum perceptis deceßit hæredi suo, eos fructus non relinquet. ff. eodem. & l. Si in singulos annos. & ff. Quib. mod. vsufruct. amitt. l. Si vsufructuarius & ff. sol. mat. l. vsufructu in dotem. Sed videtur ei, quod primo dictum est, contrarium esse in l. Si operas. ff. de vsuf. ubi dicitur, si imperfecto tempore locationis vsufructus interierit, pro eo tēpore quod superest, fructus pertinere ad proprietarium

tarium, & pro tempore quo durauit
 vsusfructus pertinere vsufructuario
 seu heredi suo, & sic pro rata tempo-
 ris pertinent. Solutio. Refert an vsus- 4
 fructus sit amissus delicto fructuarij,
 an alia de causa, vt in primo casu obti-
 neat quod dicitur in. d.l. si operas. In
 secundo casu ei⁹ anni, in quo amittitur,
 retineat oia percepta vel à solo separa-
 ta & nihil ad proprietariū redeat. ar-
 gu. ff. de an. legat. L. A nobis & Kal.
 Martij vsq; ad d.l. defuncta. Secundū 5
 autem constitutiones feudi sic defini-
 tur. Si vasallus decedit sine herede
 masculino, & contigerit feudum ad do-
 minum reuerti, sic distinguitur: quòd
 si ante Martium decessit, omnes fru-
 ctus illius anni ex feudo prouenien-
 tes ad dominum pertinebunt, si verò
 post Augustum, omnes fructus anni
 percipiet dominus. Rubr. Hic finitur

lex, deinde consuetudines regni incipiunt. Verū tamen distinctio nobilior
 6 videtur esse in Summa. Sciēdum est, si vasallus in feudo aliquod ædificiū fecerit, vel ipsum suis similibus meliorauerit, et finiatur feudū, ita vt ad dominum reuertatur, tunc dominus aut patiatur ædificium auferri, aut precium meliorationis reddat. Rubric. hic fin. lex deinde. &c. §. Si vasallus. Argumentum contra. C. de sacrosan. Eccles. Auth. Qui rem. Sed ibi non rerum dominus de eo quòd meliorata est res.

QVI SVCCEDVNT
 in feudo.

Titulus XII.

1. Ascendentes in feudo non succedunt.
2. Prima causa successiōis in feudis est liberorum quib. uel nepotib. extantib. agnati remouentur.

3. Filij

3. Filij in feudo æqualiter succedunt: licet in cæteris bonis inæqualiter sint instituti.

SEquitur videre qui succedunt in feudo: & in primis sciendum est, quòd natura successionis feudi talis est, quòd ascendentes non succedunt, verbi gratia, pater filio. Rub. de natura success. feudi. §. 1. Quod est contra legē: quia turbato ordine mortalitatis non minus parentibus quàm liberis piè relinqui debet. ff. de Inof. test. l. 2
 Nam etsi parentib. Mortuo ergo vassallo qui beneficium tenebat, prima causa est liberorum. Ac filijs extantibus masculis vel ex filijs nepotibus, vel deinceps per maculinum sexum descendentibus, cæteri remouentur agnati. Qui filij succedent æqualiter in feudo, etiamsi in alijs bonis patris essent ex disparibus instituti secundū quosdam. ar. ff. de oper. libert. l. vt nu-

merus. Ad filias verò seu nepotes & neptes, pronepotes vel proneptes ex filia, successio feudi nō pertinet. Rub. de successione frat. vel grad. succed. in feudo. in princip.

QUALITER QUI SVCCEDUNT in feudo necesse habent petere inuestituram.

Titulus XIII.

1. Vasallus nō tantum à principali domino, sed & ab eius mortui hærede inuestituram petere cogitur.
2. Sicuti feudum successione, sic etiam inuestitura acquiritur.
3. Inuestitura quid sit.
4. Inuestitura à domino facta, & iuramento præstito: vasallus in possessionem mittendus.
5. Dominus prætermis̄sa condemnatione de interesse, ad traditionem possessionis de qua inuestituram fecit præcisè tenetur: nisi dolo desijt possidere.
6. Inuestituræ descriptio.
7. Quasi inuestitura quid sit?
8. Per annum & diem rem domino sciente, & seruis

seruitia eius recipiente tenens, inuestitus præsumitur.

9. *Omnis modus per quem possessio transferatur, pro inuestitura habetur.*

10. *Dominus uasallo, uel procuratori suo inuestituram facere potest: sed inuestituram tamen per se ipsum explicare tenetur, si potest.*

11. *Persona recipientis inuestituram non distinguitur.*

12. *Inuestitura ueteris feudi etiam à minore fieri potest, secùs feudi noui.*

13. *Inuestituræ nouæ probatio quomodo faciendâ si dominus sit laicus?*

14. *Si dominus sit clericus ad inuestituræ probationem etiam extranei admittuntur.*

15. *Laicus si facit inuestituram de feudo nouo pares curiæ si absunt, expectandi erunt.*

16. *Inuestitura facta ab eo, qui pares non habet, quilibet idonei testes admittuntur.*

17. *Ad probationem inuestituræ feudi ueteris, omnes boni uiri admittuntur.*

18. *Vasallus si per annum domino sciente possidet feudum de quo ipsum dominus inuestitum negat, iuramento probare potest, uel se uel patrem inuestitum de eo fuisse.*

19. *Si dominus possidet uasallo in probatione deficiente, dominus nullo præstito iuramento ab-*

solui-

Soluitur: nisi aliqua præsumptio sit pro uasallo.

20. *Feudi antiqui inuestituræ probatio poterit fieri uel per pares Curie uel alios idoneos.*

21. *Sufficit pares curiæ fuisse pares tempore Inuestituræ.*

22. *Qui de pignore se inuestitum dicit, in triginta annos se possedisse citra cōtestationem domini iuret, cum duodecim sacramentalibus filius defuncti domini cum inuestire non tenetur.*

V*Idimus de successione feudi, sed quia qui succedunt in feudum, necesse habent petere inuestituram à domino infra annum & diem, alioquin si infra diem & annum petere neglexerint beneficio feudi carebūt. ut in. Rub. Quo tempore miles inuest. pet. deb. Et licet ipsemet principalis uasallus habet petere illud à domino, idem tamen erit faciendum ab hærede, domino iam defuncto. ut eod. §. Et quia hæredes magis ignorāt, quā antecessores quæ fuerunt facienda, ut ma-*

vt magis instruantur hæredes, qui iu-
 stā causam ignoratiæ habēt. ff. de reg.
 Iur. ideo post tractatum de successio-
 ne subijcimus Rubricam de inuestitu-
 ra. Vel sic. Quia sicuti feudum acqui-
 ritur successioe, ita acquiritur etiam
 inuestitura. Rubri. de feud. cog. §. Sci-
 endum & Rubri. de gradib. successio-
 num. Ideo post tractatū de successio-
 ne videamus de inuestitura. Ideo vi-
 dendum quid sit Inuestitura. Inuesti-
 tura est concessio fictæ possessionis,
 facta per iudicium alicuius rei corpo-
 ralis, puta baculi vel annuli porrecti
 vasallo aut alij eo animo assumentis.
 Ordo igitur talis seruatur, vt domi-
 no concedente feudum fiat inuestitu-
 ra, qua facta vasallus præstat fidelita-
 tem sacramēto, vel verbo promittit,
 quando eo ipso acquisitum est feudū,
 vt non iuretur, deinde dominus mit-
 tat

tat vasallum in vacuam possessionem
 Rei feudalis, quod si differat dominus,
 utilitatem ei præstabit, vt Rub. de nõ
 form. fidel. §. fin. & Rub. per quos fiat
 inuestitura. §. Nulla autem, in fine.

- 5 Sed an dominus liberetur à facienda
 traditione possessionis volendo præsta
 re interesse? sic videtur. argumen. ff.
 de actione empti. l. 1. & C. eod. titul.
 l. Si traditio. E contra videtur domi
 num teneri præcisè ad tradendum,
 Instit. de donat. §. perficiuntur. Ibi
 necessitatem traditionis, & argum.
 C. de contrab. empt. l. vlt. Et fecit illud
 Aliud pro alio invito creditori solui
 non potest. ff. Si cert. pet. l. 2. §. 2. Ne
 mo enim retinere potest, quod vendi
 dit vel concessit. 1. q. 1. c. Qui studet.
 Dicatis ad hoc, prætermiffa condem
 natione de interesse dominum posses
 sionem de qua inuestituram fecit, tra
 dere

dere compellendum. Rubri. Si de feu.
 cont. sit inter dom. & ag. vas. s. Si fa-
 cta de feudo inuestitura. Tunc demũ
 præstado interesse liberatur, quando
 sine dolo amisit possessionem. argum.
 ff. de act. empti. l. si quis seruum. &
 argument. de no. fer. fidei. s. fin. Inue- 6
 stitura ergo fit vt sup. tetigimus, quã-
 do dominus tenens in manu sua bacu-
 lum vel annulũ, vel biretum vel quid
 aliud corporale illud tradit in manus
 vasalli, dicens: Inuestio te tali feudo
 tibi concessõ à me vel antecessoribus
 meis, de huiusmodi forma inuestituræ
 habetur extra de his quæ fi. à præl. si-
 ne cons. cap. c. ex ore. ext. de conces.
 præb. vel eccle. non vac. c. proposuit,
 & de re iud. c. cum olim. Est quasi in- 7
 uestitura quando dominus dixit va-
 sallo coram paribus Curie, Vade &
 intra in possessionem talis feudi &
 habeas

- 8 *habeas res in feudum, perinde habetur, ac si investitura fieret, si possessionem accepit siue intrauit. Rubri. de feud. cog. c. fin. Idem est si aliquis rem nomine feudi. per annum & diem tenuit domino sciente & seruitium eius quasi à vasallo recipiente. Nam præsumitur investitus de acquir. poss. l. Minus instructus Et licet non probet investituram factam esse, obtinebit tamen præstito sacramento quod fuit investitus: nisi inducatur aliud contrarium. Rubri. de consue. recti feudi in princip. Item potest haberi pro investitura omnis ille modus per quem diximus possessionem transferri, vt notauimus suprâ quibus modis*
- 9 *feud. constit Et de hac materia vide Rubr. Quid sit investitura, cum titulis seq. vsq; ad. Rubr. Qualiter olim poter. feudum alien. Investituram fecit*

cit dominus vasallo vel procuratori IO
 suo. ext. de præb. c. accedens. Rubric.
 per quos fiat inuestitura. §. personam.
 Sed an dominus potest facere inuesti-
 turam per alium? Videtur quòd non,
 sed per se ipsum facere debet. argum.
 C. de iure Emphyt. l. vlti. Vel si non
 poterit, faciat per depositionē coram
 Curia vel coram paribus Curie, id est,
 qualemcunq; scripturam, qua osten-
 dit vasallum inuestitum esse, & feudū
 suscipere vel per attestationē, id est,
 scripturam coram testibus cōfectam,
 vt argumen. eiusdem legis. E contra,
 quòd possit per procuratorem inuesti-
 re, argumen. ff. de don. l. Absenti. &
 dicitur in præallegato titul. Per quos
 fiat inuestitura. §. personā verò. vers.
 Sed vtrum. Item potest fieri cuilibet, II
 cui dominus vult facere inuestitu-
 ram. Non enim distinguitur persona

K acci-

- accipiētis. Ru. per quos fiat inuesti. s. personā verò. Excipiatis tamē hereticum, apostatā & alias personas, de quib. notauī sup. Quib. personis potest dari. s. Sed an domini. Deinde in do-
- 12 mino faciēte inuestiturā distinguitur an sit feudū vetus an nouū. Si est vetus, potest fieri inuestitura à domino maiore & etiā minore: si sit nouū, nō potest fieri à minore. Quia non habet rerū suarū administrationē. Nā qui prohibetur alienare, vt ff. de reb. eorū, qui sub tut. L. j. feudū dare nō potest, nec inuestiturā facere. Rub. Per quos
- 13 fiat inuest. s. Noui verò. Sequitur videre qualiter probetur inuestitū, & circa hunc articulū taliter distinguitis. Qualiter probetur inuestitura. Aut agitur de noua inuestitura, aut de veteri. Si de noua, aut dominus habet pares vasallos, aut nō. Itē aut per
breue

breue testatū potest probare vasallus aut non. Itē aut possidet vasallus, aut dominus. Item aut est clericus dominus aut laicus. Item aut compellit dominus pares Curiae dicere veritatem aut non. Item aut vasallus habet aliud feudum à domino aut non. Ad prius: noua inuestitura debet probari per confessionem domini, vel per testes, scilicet pares Curiae, si eos habet dominus, vel per breue testatum ab ipsis paribus Curiae, scilicet duobus vel tribus confirmatum ad hoc, quando dominus possidet rem feudalem, & vasallus petendo feudum, se asserit inuestitum. Sed secundum Mediolanenses etiamsi breue sit ab alijs testibus confirmatum, sufficit ad probationem: dummodo sit publicum. Et hoc intelligatis & seruetis si dominus est Laicus. Si au-

- 14 *tem sit clericus, tunc indistinctè etiam extranei admittuntur ad probandum investituram: quoniam ipsi clerici plerunque talia faciunt in occulto. Prælibata autem quæ dicta*
- 15 *sunt, quando dominus est Laicus seruetis, scilicet quando dominus habet pares vasallos, qui licet non sint præsentés, tamen expectandi sunt donec adsint quando debet fieri nova investitura: aliàs non posset per alios testes probari, nisi in casu scilicet quando dominus pares non compellit iurare, & dicere veritatem. Nam tunc etiam per extraneos testes probatur investitura. Si autem investitura dicatur facta ab eo, qui non habet alios vasallos, tunc per quoslibet idoneos testes aut per publicum instrumentum probari potest, vel inopia probationum emergente, per iurans*
- ranº*

randum poterit res decidi. Si verò 17
 de veteri feudo quærat, tunc om-
 nes boni viri admittuntur ad testifi-
 candum. Hæc distinctio colligitur.
 Rubri. Quid sit inuestitura. s. Si au-
 tem inuestitura, & Rubri. si de feud.
 def. cont. sit inter dom. & ag. vasal.
 in princip. & Rubric. Qui testes sunt
 necess. tot. titu. Vbi autem vasallus 18
 possidet feudum de quo negat domi-
 nus eum inuestitum, si vasallus posse-
 dit feudum per vnum annum domi-
 no sciente & non contradicente, tunc
 sine vlla testium probatiõe potest iu-
 rare vasallus, se vel patrem suum,
 vel alium pro se inuestitum fuisse à
 dicto domino, & eius stabitur iura-
 mento. Alioquin parui temporis ne-
 gligentia, vel iusta ignorantia domi-
 no non nocebit, si iurauerit inuesti-
 tum non fuisse, quando noua est, &

domino iuranti credetur vasallo aliquid non probante, hæc omnia habetis in Rubric. vtraque, de cont. inter. dom. & vasallum de inuestitura feud. & Rubric. Qui testes sunt necess. ad

19 prob. non inuest. Si verò possidet dominus vasallo in probatione deficiente, dominus qui conuenitur, nullo etiam sacramento præstito absoluetur, eodem titu. de content. inter dom. & fidelem. de inuest. feudi, & C. de edend. L. Qui accusare. Nisi aliqua præsumptio sit pro vasallo, vt quia probat per vnum testem, vel quia habebat ab eodem domino alias res in feudum, tunc iudex habita consideratione, pro personarum qualitate, & cause quantitate defert cui voluerit sacramentum. eod. c. & argument. ff. de iureiur. L. Admonendi.

20 di. Item sciendum vbi feudum antiquum

quum esse proponitur, puta à patre domini vel auo vel proauo datum, & inuestituram factam ab illis, tunc vassallus, qui petit feudum, poterit probare inuestituram per duos pares de domo domini, vel per alios idoneos testes. Quo non probante, dominus possidens vel iurabit cum duodecim sacramentalibus non fuisse factam inuestituram, & sic absoluetur. Vel eo nolente iurare, iurabit vassallus cum duodecim sacramentalibus, se vel patrem suum inuestitum fuisse ab antecessoribus domini possessoris, & tunc ei dominus condemnatur. c. Si de inuestitura inter dominum & vassallis oriatur. §. Si quis se vel patrem suum. Et sic est differentia in probatione feudi antiqui & noui, vt ex superioribus est notatum. Item notandum, quòd vbicunque requiritur per

21

K 4 pares

pares Curiae quid esse probandum,
 sufficit illos fuisse pares tempore in-
 uestiturae: licet postea tempore feren-
 di testimonij desierint esse pares. *Rus-
 br. de frat. de nou. benef. inuest. c. si in-
 ter dominum.* In summa sciendum,
 22 quod si quis tenuit longo tempore rem
 sibi à defuncto obligatam, quam præ-
 tendit & dicit eam in feudum con-
 cessam, domino postea hoc negante
 scilicet fore feudum, debet possessor
 cum duodecim sacramentalibus iura-
 re ita esse, vel per triginta annos te-
 nuisse, nulla contestatione pignoris à
 parte domini sibi facta. Aliàs eo iu-
 rare nolente, filius defuncti domini
 iurabit cum duodecim sacramentali-
 bus, defunctum militem inde per feu-
 dum inuestitum non fuisse. *Rubric.
 de feud. dato in vicem legis commissio-
 rie. c. Quidam obligauerat.*

QVO IVRE PETITVR
feudum. Titulus XIII.

1. Dominus contra uasallum uel extraneum possessorem experturus rei uindicatione aget.
2. Qualiter dominium acquiratur Remissiue.
3. Vasallus contra extraneum possessorem agit utili actione in rem.
4. Vasalli domino absente, transactionem sine fraude factam, dominus irritare non potest.
5. Vasalli utilis, domini directæ præfertur, utriusq; concurrentib.
6. Traditione dominium acquiritur.
7. Vasallus siue sit uniuersalis, siue singularis successor, successione acquirat feudum.
8. Vasallus sine traditione, sola inuestitura fit dominus.
9. Vasallus contra dominum nulla inuestitura uel traditione possessionis facta, qualiter agat?
10. Feudo finito uel amisso dominus id uendicare potest, uel rei uindicatione uel publiciana in rem.
11. Concessio feudi facta domino ad probationem dominij non sufficit.
12. Dominus expellendo uasallum non præstantem seruitia, non tenetur ad pœnam quam promisit, si expelleret.

Sequitur videre quo iure petitur
 feudum. Et super hoc distinguen-
 dum est: Aut dominus petit rem feu-
 dalē ab extraneo possessore, aut pe-
 tit à vasallo. Aut vasallus petit vel à
 domino vel extraneo possessore, aut
 simul vterq; concurrat ad petendum:
 ita vt vasallus petat à domino sibi feu-
 dum restitui, cuius nactus est posses-
 sionem, aut non tradita possessio, aut
 etiam dominus forsitan finito feudo,
 vel amisso petit sibi rem restitui à va-
Isallo. Cum autem dominus contra va-
 sallum vel extraneum possessorem
 agit, rei vindicatione experietur si
 erat directo dominus. ff. de rei vend.
 l. 1. & l. Si in rem: alioquin agetur pu-
 bliciana. ff. de public. l. 1. Nec poterit
 possessor replicare domino, quòd alij
 concesserit rem in feudum olim: quia
 nihilominus dominus erat adhuc vt
 dixi-

diximus, non secùs ac si dominus concesserit Emphyteutæ. ff. si ager vectigal. l. 1. §. vlti. Et ideo vendicabit feudum, vel etiam eo finito. C. de iure Emphyt. l. vlti. Qualiter verò acquiratur dominium & probetur, quia longum esset scribere, omittetur, id quærat in summa domini M. vbi plenè notatum est de rei vend. per totū. Vbi verò vasallus agit contra extraneum possessorem, agit vtili actione in rem. Quia per concessionem in feudum & inuestiturā, & traditionem possessionis efficitur vtiliter dominus, & ideo vtili actione vendicabit in lib. feud. de vasall. qui contra constit. Loth. benefi. al. aliàs de cōtrouersia inter vasallum & alium de beneficio. & c. in princip. Sic est de Emphyteuta. ff. si ager vectigal. l. 2. Idem est in superficario. ff. de rei vindica.

l. Superficiario. & ff. de superfic. l. 1. §. Quod ait prætor. Et ideo dicitur tanquam dominus vasallus. Rubri. de investitura de re al. facta. §. Rei autem.

- 4 *Ipsa etiam domino absente defendit, & autoritate propria ipse transigit, & quod nomine transactionis accipit, suum facit: nec potest dominus irritare iudicium vel transactionem per vasallum factam: dum tamen facta sit sine fraude. Rubri. si de feud. def. content. sit inter dom. & ag. vasalli. §. Si vasallus, & de controuers. inter vasall. & al. de benef. in princip.*
- 5 *Si autem simul concurrerent dominus & vasallus vendicando ab extraneo possessore, dominus directa, vasallus utili actione experietur: ac utilis actio vasalli directæ domini præfertur. Nam etiam aduersus ipsum dominum agens, utili vincit eum. ff.*

Si

Si ager vectigal. vel Emphyt. l. 1. §. ult. & quod dicitur in. l. 2. Idem de vasallo si seruitium facit. Et hoc seruetis si agat vasallus contra dominū vindicādo ab ipso feudum vtili actione. Si autem ageret, & vendicaret ab extraneo possessore, tunc siue vtiliter seruitium fecerit domino, vel nō fecerit, secūs est. Quantum enim ad possidentem vasallum attinet, potior ipso erit: nec potest possidens ius tertij allegare. argumen. ff. si ser. vind. l. Loci. §. Competit. de suo enim iure non de alieno quenquam agere, & excipere oportet ff. si vsusf. pet. l. vti frui. Et hanc actionem vtilem efficaciter intentat vasallus, siue contra extraneos, siue cōtra dominum, quādo traditione possessionis factus est dominus. Sic enim traditione acquiritur dominium. C. de pact. l. Traditionib.

tionib. C. de act. empti l. Seruum, vel quando successiōe quæsiuit, puta quia successit vasallo, cui possessio tradita erat antè. Successor ergo etiam antequam accipiat possessionem corporalem rei, dominus efficitur, vt ff. de rei vindi. l. si ager. Siue sit successor vniuersalis, vt habes. ff. de acquiren. poss. l. Cum hæredes, siue legatarius, in quem recta via trāsit dominium. ff. de furt. l. à Titio. Subaudi post aditam hæreditatem ab hærede. ff. de leg. 1. L. Si tibi homo. §. ij. Illud est quod dicitur acquiri successione, Rubric. de feud. cog. c. sciendum. Hinc iam quæritur, an feudum quærat non successione tantum, sed & successione inter viuos? dicunt quidam sine traditione possessionis per solam inuestituram vasallum fieri etiam dominum posse feudi, ac ab omni
 persona

persona posse vindicari. Et pro eis
 facit Rubric. de Inuestit. de re al. fa-
 cta. s. Rei autem. Vbi autem vasallus 9
 agit contra dominum nulla inuesti-
 tura vel possessione secuta, sed peten-
 do dominum, vt scilicet det vel tra-
 dat sibi feudum promissum: tunc di-
 catis, quo iure & qualiter agendum
 sit, vt plenè notauit suprà, Quib. mod.
 constituatur feudum. s. Item quæri-
 tur cum nudo, & cæ. Cùm autem feu- 10
 dum finitum est vel amissum eo casu,
 quo ad dominum redit, potest domi-
 nus vindicare à vasallo, sicut à quoli-
 bet alio, etiamsi non probaret directè
 se dominum vel de iure Ciuili per rei
 vindicationem, vel de iure prætorio
 per publicianam. Licet in ea domi-
 nus succumbet secundum Ioh. & AZO
 nem. Nec enim sufficit domino ad 11
 probationem dominij concessio feudi
 facta

facta si postea de dominio contendit.
 C. de liberali caus. l. ad probationem,
 12 & C. Locati. l. ad probationem. Tutius
 itaq; & consultius faciet dominus si
 sua auctoritate expellat vasallum de
 feudo, si non seruit ei, ut conuenit. C.
 de iure Emphyt. l. 2. nec tenebitur ad
 poenam, quam promisit si expelleret.
 Inest enim conditio, si seruetur vel
 praestetur seruitium. ff. Locati. L.
 Quero. §. Inter. vel si fuerit actum in
 concessione feudi, ut eo finito redda-
 tur domino, sicut plerumque fieri con-
 suevit. ag. ex stipulatu, si stipulatio in-
 tercessit, vel ex pacto vestito cohae-
 rentia contractus feudi, quando in-
 continenti fuit pactum factum. C. de
 pact. L. petens. Vel praescriptis ver-
 bis, quando res certa lege seu portio-
 ne, ut reddatur, data fuit. C. de rer.
 permut. L. Rebus. & L. Ea lege, vel
 utili

vtili condictione ex L. argumento. C. Locati. l. Sed si quis locatiōis, secundum quosdam, vel actione in factum. C. de sacros. Eccles. l. Sancimus.

QVIS SIT IVDIX IN CAUSA feudi. Titulus XV.

1. Parum est esse ius in ciuitate, nisi sint qui iurare reddere possint.
2. Si duo in solidum se dominos esse dicant, Ordinarius possessionis causam cognoscit.
3. Duob. uasallis contendentibus, ac se ab eodem domino habere contendentib. feudi dominus est iudex utriusq;.
4. Vasallis dicentibus sibi à diuersis dominis datum esse feudum, iudex ordinarius cognoscet.
5. Fallit, si sit questio de possessione recuperanda. Nam tunc illa, uel coram domino, uel coram iudice loci, ubi possessio est constituta, determinari potest.
6. Cùm inter uasallum & dominum feudi questio est, ea per pares Curie determinatur.
7. Dominus pares prius eligit, postea uasallus.
8. Si dominus non habet pares: Ordinarius cognoscit.
9. Si contentio sit inter dominum, dicentem es-

se nouum feudum, & agnatos uasalli dicentes esse allodium, Ordinarius cognoscit.

10. Si dominus uasallum de quadam re inuestitum, uasallum esse negat alterius rei, cognitio est pariu Curie, si de nulla re uero is inuestitus sit, prius cognoscitur de iure feudi.

11. Quando dominus uasallum prorsus esse negat, Iudex Ordinarius cognoscit.

12. Vasallus possessorio agens contra dominum, uel coram Ordinario, uel coram paribus Curie experiri potest.

13. Iuramentum calumnie uasallus cum domino litigans exigere nequit.

14. Lite inter extraneum non uasallum, & uasallum orta, tunc siue extraneus possideat, siue agat, Iudex erit Ordinarius possessoris.

15. Dominus aduersarij ut suspectus recusari potest.

16. In regno Hierusalem non est alius Iudex, nisi rex, uel eius officarij.

17. Possessores coram suo Ordinario respondebunt.

18. Si iudex secularis negligens sit in exhibenda iustitia, tunc in defectum succedit iudex Ecclesie.

19. Ecclesie fauore introductum est, ut malefactores sub quo malit iudice conuenire queat.

20. Licet Iudici Ecclesiastico constet rem esse Ecclesiæ agentis petitorio iudicio, non tamen propterea Laicus ei respondere compellitur.
21. Iudices quantumuis Ecclesiæ sint debitorum, non tamen iniustitiam alteri facere debent.
22. Boni iudices nunquam suæ uoluntati obtemperant, uel utilitati obsequuntur.
23. Qui quærit usurpare quod suum non est, perdere debet quod sibi competere uidebatur.
24. Iudices Ecclesiæ malè pronunciantes contra Laicos, teneatur ad Interesse.
25. Si controuersia sit inter Capitaneos, illa coram Principe terminetur: si inter ualuasores coram paribus curiæ.
26. Controuersia super beneficio Regali, coram Rege deciditur: Si autem inter duos controuersia sit, quorum uterq; suum proprium feudum esse dicit, coram arbitro finitur.
27. Vasallo ignorantis sibi feudum alienū concedi, dominus æquiuales feudū tradere obligatur.
28. Sententia per pares iniuste lata, miles per sex hebdomadas in possessione remanet, & causam ad curiam Imperatoris uel Regis defert.
29. Forma contractus feudalis.

V Idimus quo iure petitur feudū,
sed quia parum est, esse ius in ci-

uitate, nisi sint qui iura reddere possint, vt. ff. de orig. Iur. L. 1. §. post originem: Ideo sequitur Rubri. Qui sint Iudices in causa feudali, & vbi causa agatur. Vnde ad pleniorē notitiam distinguatis: Aut agitur inter duos causa, quorum quilibet asserit se habere feudum insolidū ab eodem domino, aut à diuersis: Aut agitur causa inter dominum & vasallum.

2 Vbi agitur causa inter duos, quorum quilibet insolidum se esse dominum dicit, tunc Iudex ordinarius possessionis causam cognoscet. Quia actor sequitur formu. rei. C. vbi in rem. act. ex. deb. l. Auctor. & C. de Iurisd. om. iud. l. Iuris ordinem. Si autem agitur

3 inter duos vasallos, dicentes se ab eodem domino insolidum habere, ac se fore alio potiozem, tunc dominus feudi Iudex est vtriusq;: vt in lib. feud. c.

Impe-

Imperialem. §. prætereà si inter duos,
 & hoc casu loquitur decretalis ext.
 de Iudicijs. c. Nouit. Et domino, vel
 curia domini vocāte ipsos ad iudiciū,
 nemini ipsorum licebit declinare eius
 examē. Rub. de frat. de nou. benef. in-
 uest. §. Illud. Et volentem respondere
 dominus constringet, & puniet illegi-
 timè recusantē. ext. de for. cōpe. c. ex-
 traneus. & c. Numer. Si verò à diuer
 sis dominis dicit quilibet sibi datum,
 tūc nō dominus possessiōis, sed Iudex
 ordinarius cognoscet, secūdū regulā,
 Actor semper forū rei sequitur. ex-
 tra de for. compet. c. cūm sit generale.
 Prædicto tamen casu quando vterq;
 se ab eodem domino habere fatetur,
 si est quæstio de possessione recupe-
 randa, potest actor conuenire inuadē-
 tem vel coram domino, vel coram Iu-
 dice loci, vbi possessio est cōstituta. C.

- 6 *Vbi de possess. agi oport. l. 1. Cum verò agitur inter dominum & vasallum, tunc per pares curiæ à domino sub fidelitatis iuramento coniuertos feudi quæstio terminetur. Rubri. de feud. c. Imperialem. s. prætereà si inter. Qui pares curiæ communi concordia eligantur, et si discordauerint, dominus prius eliget quos volet, & postea vasallus: si tamen à domino sunt comprobati. Non tamen est eligendus pro pari, qui fidelitatem domino non iurauit. Rubri. de controuers. feud. apud. pares termin. s. Et si quidem. Quòd si non sunt pares in curia, quia dominus non habet alios vasallos, vel si longo tempore vel loco sunt absentes, tunc Iudex ordinarius loci cognoscet, nõ dominus: Quia in sua propria causa quis non potest esse Iudex. C. Ne quis in sua caus. Iudex sit. l. 1. & ff. de Iud. l. 1.*
- 7
- 8

Si longius. Idem est, si contentio sit in 9
ter dominum, dicentem nouum esse
feudum, & agnatos vasalli, dicentes
esse allodium, seu antiquum feudum,
& in eo se succedere: tunc ordinarius
erit Iudex, non dominus, neq; pares
Curiae: Nā eo ipso quòd dominus ne-
gat eos succedere, per consequens ne-
gat eos habere pares: & in isto casu
interim in possessionem reducentur
filij per agnatos vasalli, & deficienti
bus hinc inde probationib. statim iu-
ramento filiorum seu agnatorum res
dirimetur. Rub. Si de feudo defuncti
contentio sit in princip. Sed si vasal- 10
lus possidet feudum, & dominus ne-
gat ipsum habere feudum, refert, an
dominus confiteatur eum vasallum,
sed de alia re, an neget indistinctè
eum vasallum. Si de alia re, tunc co-
gnitio est parium curiae, cuius causa

- habita præsumptione pro ipso, quod aliàs est domini vasallus, priùs inuestietur, quã ad alia procedatur. Rub. de controuers. inter Episcopum & vasallum. §. fin. Si autem non habet aliam rem, priùs cognoscitur de iure feudi, quàm inuestiatur. Rub. de alienat. feudi paterni. §. Si inter dominũ
- II & vasallum. Ceterùm quando prorsus negat eum esse vasallum, tunc Iudex ordinarius loci erit Iudex.
- 12 Quòd si vasallus agit possessorio, se à domino feudo spoliatum esse dicens, tunc poterit vasallus coram quo velit Iudice litigare, vel coram ordinario, vel coram paribus curiæ. Itaq; si dominus facere iustitiam nolit coram Iudice ordinario, vel coram curia, poterit vasallus secundum Iura feudalia extunc dominum deprædari. Rubri. de milite vas. qui contumax est. §. fin.
- Illud

Illud autem sciendum est, quòd vasal- 13
 lus litigando cum domino, non exi-
 get ab eo calumnie Iuramentum si
 agat. quod etiam à parte domini est
 intelligendum, vt quod in alterius
 persona voluit, hoc & in se ipso fieri
 patiatur. Rub. de consue. recti feudi.
 §. In quibus etiam. & c. Sicut filius nõ
 exigit à patre iuramentum calum-
 niæ, nec libertus à patrono. ff. de Iure-
 iur. l. Iusiurandum. §. Qui iusiurandũ.
 & l. patronus. Cùm autem inter ex- 14
 traneum non vasallum, & vasallum
 lis oritur de feudo, tunc siue extra-
 neus possideat, siue agat, erit Iudex
 ordinarius possessoris: vt. 2. q. 1. c. Ex
 perientie, & ext. de for. compe. c. Cùm
 sit non dominus: quia esse Iudex nõ
 potest in re sua litigatore extraneo
 recusante. C. ne quis in sua caus. Iu-
 dex sit. l. 1. Sic extra de ludi. c. Nouit.

Et ideo puto errare aduocatos qui ad
 declinādum forum Ecclesie, allegāt
 milites possessores esse feudatarios,
 & rem habere in feudum à rege, co-
 ram quo paratos se offerunt respon-
 dere: siquidem propter hoc non tene-
 tur aētor agere coram domino feudi
 ratione predicta. Quia in illa sua cau-
 sa non debet esse Iudex: verisimile
 enim est, quòd dominus feudi iudica-
 ret potiùs esse rem suam, quā aētoris
 iure proprij domini vindicantis: vt d.
 l. C. Ne quis in sua causa iudex sit. l. i.
 in fine. & ff. de Iurisd. om. iud. l. Qui
 iurisdictioni. Itē meritò vt suspectus
 poterit recusari: quia est dominus ad-
 uersarij: ext. de off. deleg. c. causam,
 quæ, & c. insinuante. Item per hanc
 exceptionem non declinatur iudiciū
 Ecclesie, sed potiùs se subiiciūt, id est
 astringunt iurisdictioni Ecclesie ap-
 tissi.

tissima ratione, videlicet quòd in re-
 gno Hierusalē nō est alius Iudex secu- 16
 laris, nisi rex vel eius officarij, qui ta-
 mē nō possunt esse iudices vt in perso-
 na sua, tamen vt dictū est, deficiente
 iudice seculari necessario, Ecclesia iu-
 dex erit. ita fuit haētenus iustè cōtra
 milites iudicatū ppter imperitiā ad-
 uocati, quòd scilicet nō debeāt coram
 iudice Ecclesiast. respōdere: ad quod
 facit ext. de foro cōpe. c. Licet. ibi hoc
 praesertim tempore, quo vacāte impe-
 rio ad iudicem secularem recurrere
 nequeunt, & c. ex tenore ibi, dūmodo
 per iudicē secularē suā possit iustitiā
 obtinere. & c. Cōsultius ergo facient 17
 possessores si cōuenti simpliciter asse-
 rāt se possidere, offerātq; se paratos co-
 rā ordinario suo respondere. Quo casu
 actor quicūq;, siue cleric. sit siue Lai-
 cus, debet reū corā suo iudice cōue-
 nire

- nire seruata regula, Actor sequitur
 forum rei. C. vbi in rem act. exerceri
 deb. l. 2. ff. de iudicijs. l. Heres absens.
 Et in prin. Et h. fin. Et in Auth. vt cler.
 18 apud prop. Episc. con. in Rub. Si verò
 iudex secularis esset in exhibenda iu-
 stitia negligēs vel remissus, tūc vt di-
 ximus in defectū Iudicis secularis suc-
 cedit Iudex Ecclesiæ in iustitia exhi-
 bēda: vt d. c. ex tenore de for. cōp. pos-
 set tamē iudex secularis cōpelli per cē-
 surā Ecclesiasticā iustitiā exhibere.
 19 23. q. 5. c. administratores. Itē quando
 Ecclesia dicit se spoliatā eius fauore
 introductum est, vt malefactores suos
 venerabiliū locorū rectores possint,
 sub quo maluerint iudice, conuenire.
 ext. de for. cōpe. c. cū sit generale. Nec
 20 opinio illorū, qui dicunt, si cōstet sum-
 mariē Iudici Ecclesiast. rem Ecclesiæ
 agentis petitorio iudicio, puta instru-
 men.

mento producto vel aliqua semiplena
 probatione, quòd per hoc laicus còpel
 latur in iuditio Ecclesiæ respondere:
 quia nò est iste casus, in quo summarie
 sit quærèdū, nec vnquã inuenietis in-
 ter casus sūmarios còputatū, nec etiã
 in tractatu nostro, quẽ super summa-
 ria cognitione duximus destinãdum,
 vnde vltra legem, vel còtra legem nò
 oportet queri vel accusari. argu. ff. de
 loc. publi. fru. l. 1. §. fin. Et prætoris fa-
 ctum iuri derogare non debet. ff. de
 fer. L. 1. Et quantumcunque iudices 21
 Ecclesiæ in iustitia sint debitores, nò
 tamen iniustitiam alij facere debent
 ext. de for. compet. c. ex tenore. Pec-
 cāt ergo tales iudices, qui debent om-
 nia secundum leges & ius agere: in
 Auth. de defens. ciuitatum. §. interim
 C. de Episcop. aud. Auth. præsides. Et
 quamuis iudicibus Ecclesiæ placeat
 sic

sic iudicare forsā pro vtilitate & fa-
uore clericorum, vt ita dilatent offi-

22 cium suum tamen boni iudices nun-
quā volūtati suæ obtemperāt, vel vti-
litati obsequuntur, sed quod legū est,
tenere & seruare debent. 3. q. 7. c. vi-
delicet ille. 4. fin. Item per hoc turba-
tur officiū, & debitum iudicibus se-
cularibus ipsi subtrahūt, quod est op-
probrium clericis tālia facientibus.

23 C. de Episc. & cle. l. Repetita. Et ideo
qui querit vsurpare quod suū nō est,
perdere debet quod sibi competere vi-
deatur. vt. 93. dist. c. fin. & 25. q. 2. c.
Sic decet, & ext. de censib. c. Ea qua.
Vnusquisque suis terminis conten-
tus sit, nec supra mensuram Iurisdi-
ctionis suæ expetat augeri. v. q. 1. c.
Si quis Episcopus. Nec excusari pos-
sunt, quin teneantur ad omne damniū
& interesse, quod litigator laicus su-
stine-

stinebit per diuturniorem causæ sta-
 tū: quia magis grauabitur in expen-
 sis litis, qui maiores fiunt in curia Ec-
 clesie, quàm seculari. Et quia oportet
 bit in causis appellationum sequi cu- 24
 riam Ecclesie ratione quod erit gra-
 uissimum litigantibus, & propter
 sumptus, & propter viarum discrimi-
 na, & loci distantia, quæ omnia cau-
 sam constituunt duriolem, & ideo ad
 interesse laico tenetur, vt supra. ff. de
 alienat. iud. mut. causa facta. l. i. Et
 profectò Index, qui occasionem dam-
 ni dat, damnum dedisse videtur. ff. ad
 l. Aquil. l. Qui occidit, & ext. de iniur.
 c. si egressus & c. fru. in fin. In summa
 sciendum est, quòd si controuersia sit 25
 inter capitaneos, illa coram principe
 vel rege finiatur: si inter valuasores,
 coram paribus curie terminetur. Rub.
 Apud quem vel quos controuers. feu-
 di de-

- 26 di definiatur. Sed etiam talis distinctio obseruatur: Quod si inter duos sit controuersia super beneficio regali, quorum quilibet dicit se à rege inuestitū, & alteri potiozem, tunc coram rege decidatur. Rub. de lege Corradi, in princip. Si autem inter pares duos de aliquo beneficio controuersia sit, quorum vterq; suum feudū proprium esse dicat, siue asserant eundem inuestitorem siue diuersos, coram Iudice vel arbitro finiatur. Sed cum vnum producant inuestitorem, si possidenti dominus guarentizare voluerit, sine fraude ipse obtinebit: nisi aduersarius contrā aliquid induxerit, dicto titu. de lege Corradi. Vel dicas illum fore potiozem, cui dominus primò reddit possessionem. C. de rei vind. l. Quotiēs.
- 27 Sed an alius posterior beneficio carebit? Resp. carebit illo, sed dominus aliud

aliud æquivalens tradere obligatur
 vasallo ignorantibus sibi feudum alie-
 num concedi, secus est si sciret, tunc
 ad nihilum ei dominus esset obliga-
 tus: nisi stipulatione sibi prospexisset.
 Rub. de Inuestit. de re alien. fact. &
 extra de Iure patron. c. pastoralis &
 ff. de act. empti. l. Seruus. §. si sciens.
 Item sciendum, si miles vasallus dicit 28
 pares curiæ hodie iniuste iudicasse, mi-
 les in possessione remaneat per sex
 hebdomadas, & ad præsentiam prin-
 cipis vel regis vadat, cum illis prin-
 ceptis vel rex definiet, quid sit iuris.
 Rub. Quo tempore miles inuest. pet.
 deb. §. fin. Item quia interdum conten 29
 ditur inter dominum & vasallum, qua-
 liter sit forma contractus feudalis fa-
 icenda, & super hoc est ad eundem Iu-
 dex ut huiusmodi contentio arbitrio
 iudicis decernatur. arg. ff. de Iure iur.

*l. Iusiurandum. §. si de qualitate, & ff. de tutel. & ration. dist. l. Si tutela. Ideo post tractatum, quis sit Iudex feudi, & quale sit eius officium, subijciamus de forma contractus feudi: cuius ordinatio & conuentio ad eius pertinet officium, vt dictum est. Fiat igitur ita: Nos. H. dei gratia Rex Hierusalem vel Cypri, vel Comes Iopensis concedimus & damus per nos, & successores nostros, tibi P. de Auten, pro te & tuis filijs masculis vel foeminis, & nepotib. in feudum tale castrum, & tales villas vel possessiones, sitas in tali loco, infra tales fines de quo feudo presentibus paribus Curia nostra (si dominus pares habeat, si vero non habet, dicat presentibus alijs testibus & notario publico, vel sub sigillo domini) te per annulum nostrum vel biretum, vel aliquid aliud
inue.*

inuestimus, & de ipsis rebus tibi possessionem tradimus corporalem, quam accipiendi facultatem liberam tibi damus, & quia iurasti nobis debitam fidelitatem seruare, & tale seruitium prestare, nos tibi ut vasallo nostro seruamus grata vicissitudine fidei nostram: de ipso etiam feudo tibi & liberis tuis contra omnes defensionem legitimam facientes. In cuius rei testimonium praesens scriptum fecimus nostri sigilli munimine roborari, vel per manum talis in scriptis notarij publicari, quod est etiam a paribus approbatum. Datum tertia die Kal. Augusti. Anno domini. M. CCC. VI.

QUALITER VASALLVS A

fidelitate, & obedientia domini
liberetur. Titul. XVI.

1. Libertas res est inestimabilis.
2. Vasallus domino excommunicato a fidelitate liberatur.

3. Si domini heretici bona sunt confiscata, uasallus à fidelitate liberatur.
4. Vasallus à domini læsæ maiestatis rei iuramento liberatur.
5. Si dominus feloniam commiserit, ob quam uasallus feudo priuaretur, & ipse proprietate priuatur.
6. Vasallus domino quid inhonestum præcipienti obedire non tenetur.
7. Immoderato præcepto domini, uasallus iure non obtemperat.
8. Impossibile uel difficile nullam nec obligationem, nec obedientiam.
9. Frangenti fidem, fides frangatur eidem. &c.

I

Quia libertas res est inæstimabilis. arg. ff. si quadrupes pauper fecisset. dic. l. fin. Et est facultas naturalis eius, quod cuique facere libet: nisi si quid vi, aut iure prohibetur. ff. de stat. hom. l. Libertas. Et ad hanc aspirat quilibet homo. arg. ff. de stat. hom. l. 3. Ut iugi hoc munus gaudij memoriæ commendetur, in fine tractatus nostri ponimus quāquā uasallus à fidelitate

tate & obedientia domini liberetur,
 quia quæ nouissima sunt melius reti-
 nentur. argu. ff. de probat. l. Si arbi-
 ter. In primis ergo liberatur à sacra- 2
 mento fidelitatis, si dominus est ex-
 cōmunicatus, vel si sit in banno Re-
 gis vel Imperatoris, vt in vsib. feud.
 vt in Rubri. Hic feratur lex, deinde
 consuet. reg. incip. & 15. q. 6. c. nos san-
 ctorum, & hoc quamdiu ab excom-
 municatione, & à banno absolutus
 fuerit. eod. tit. Item si est hæreticus 3
 Gazarus, pateretur quod intelligo
 post confiscationem bonorum: quia
 non ipso iure sunt confiscata, sed con-
 fiscanda: cum dicat lex confiscetur. C.
 de hæret. Auth. Gazaros. ext. eod. c.
 vergentis. Item si commisit crimen 4
 læsæ maiestatis: quia tunc ipso iure
 bona eius fisco sunt tradita. C. ad l.
 Iul. Maie. l. Quisquis & ff. eod. l. 1. & 2.

- 5 Item si dominus commisit feloniam contra vasallum talem, qualem si vasallus commisisset, perderet feudum, tunc dominus proprietatem rei amittet. facit text. in Rub. si de feud. def. contentio sit int. dom. & ag. vas. & domino committente & Rub. Qualiter dom. prop. feud. priuetur, in princip.
- 6 Item liberatur ab obediētia domini, vt ei non teneatur obedire, puta si iubeat dominus vasallo aliquid inhonestum. vt ff. de oper. libert. l. He demū: vel turpe vel illicitum. ff. de arbit. l. Si cūm dies. & Compromisso. & ff. Mandati. l. si verò. & Rei turpis, vbi plenè notauit. Sed nec ex iuramento fidelitatis nisi ad licita obligatur: vt notaui sup. de forma Iuram. & argu. ff. de reg. Iur. l. Semper, & ext. de Iure iur. c. quemadmodum. Item, si est immoderatum præceptum. ext. eod. tit. c. Venientes

entes. Nam nec libertus tenetur patrone in talibus obedire. ff. de oper. libert. l. si libertus. Idem est si precipitur difficile vel impossibile. ff. Quæ sent. sine appel. rest. l. fin. & facit ext. de Iureiur. c. querelam, & c. breui. & arg. ff. Quarum rer. act. non detur. l. i. §. Quæ onerandæ. Item, si dominus nõ obseruat: quæ promisit vasallo, ext. de Iureiur. c. peruenit, & arg. ff. Locati. l. Quæro. §. Item, & C. de pact. l. Cum proponas: fidem enim rumpenti seruari fidem, grauè est & iniquum. 27. q. 2. c. agathesa.

Explicit tractatus de Feudis
 Petri de Bella Pertica famosissimi vtriusque Iuris
 Monarchæ, &c.

FINIS.

The first part of the history of the
 world is the history of the
 creation of the world and
 the history of the
 world from the beginning
 of the world to the
 present time. The
 second part of the
 history of the world
 is the history of the
 world from the
 present time to the
 future. The third
 part of the history
 of the world is the
 history of the world
 from the future to
 the end of the world.

The history of the world
 is the history of the
 world from the
 beginning of the
 world to the
 end of the world.